

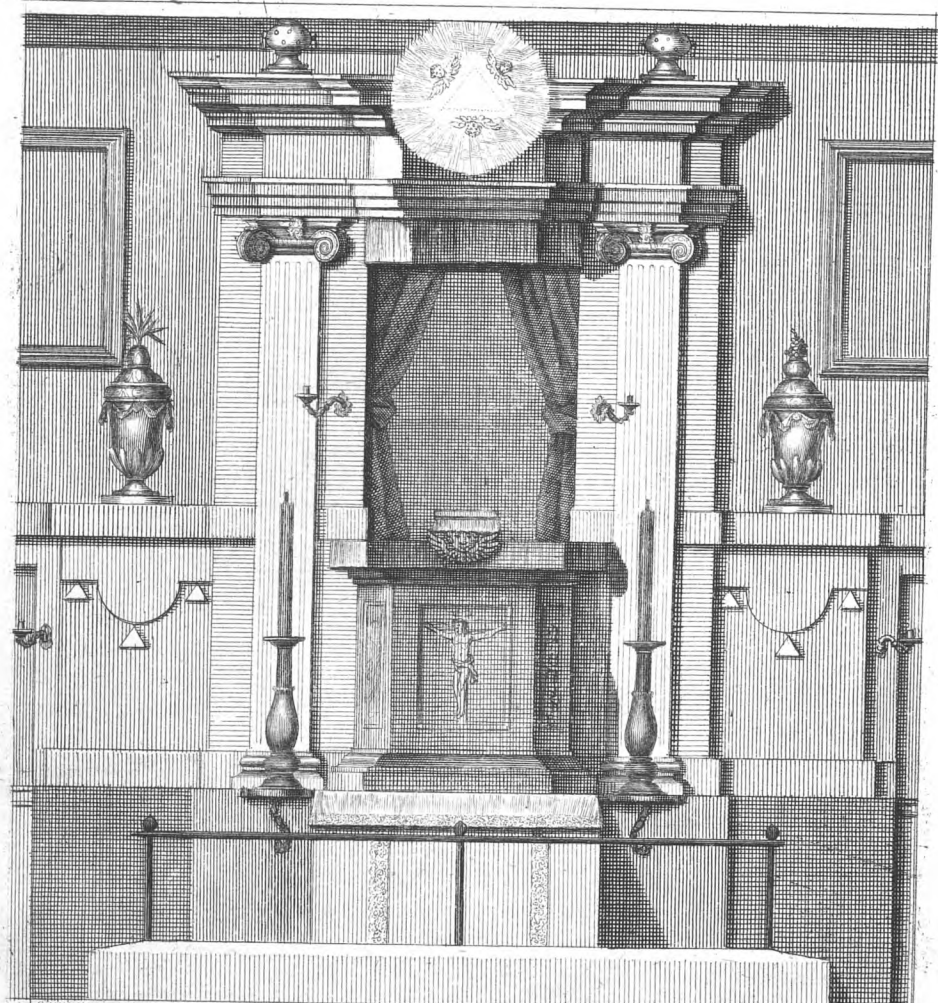
Mag. 09.383 Un

Mag. 09. 383 Un

**HB
hma**

C. C. Pflueger
(Schrod. 719)

ALTER OG PRÆDIKE STOEL

C. Sch. inv. et del. 1763.

J. G. Müller sculp. 1763.

3

Underretning

om det

til

gamle Soldaters, Soldater=Enkers,

samt

Fader= og Moder=løse Soldater=Børns

Pleye og Opdragelse

allernaadigst oprettede

Christians Pleye=Huis

i

K i ø b e n h a v n ,

hvorved

Stiftelsens Bygninger, og deres Indretninger

i sex Raabere forestilles.

Kiøbenhavn,

trykt hos Brødrene Berling.

1773.

UNIVERSITY OF TORONTO

1910

in

THE UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

1910

THE UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

THE UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

THE UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

THE UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

THE UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

1910

THE UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

THE UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

UNIVERSITY OF TORONTO

1086

1910

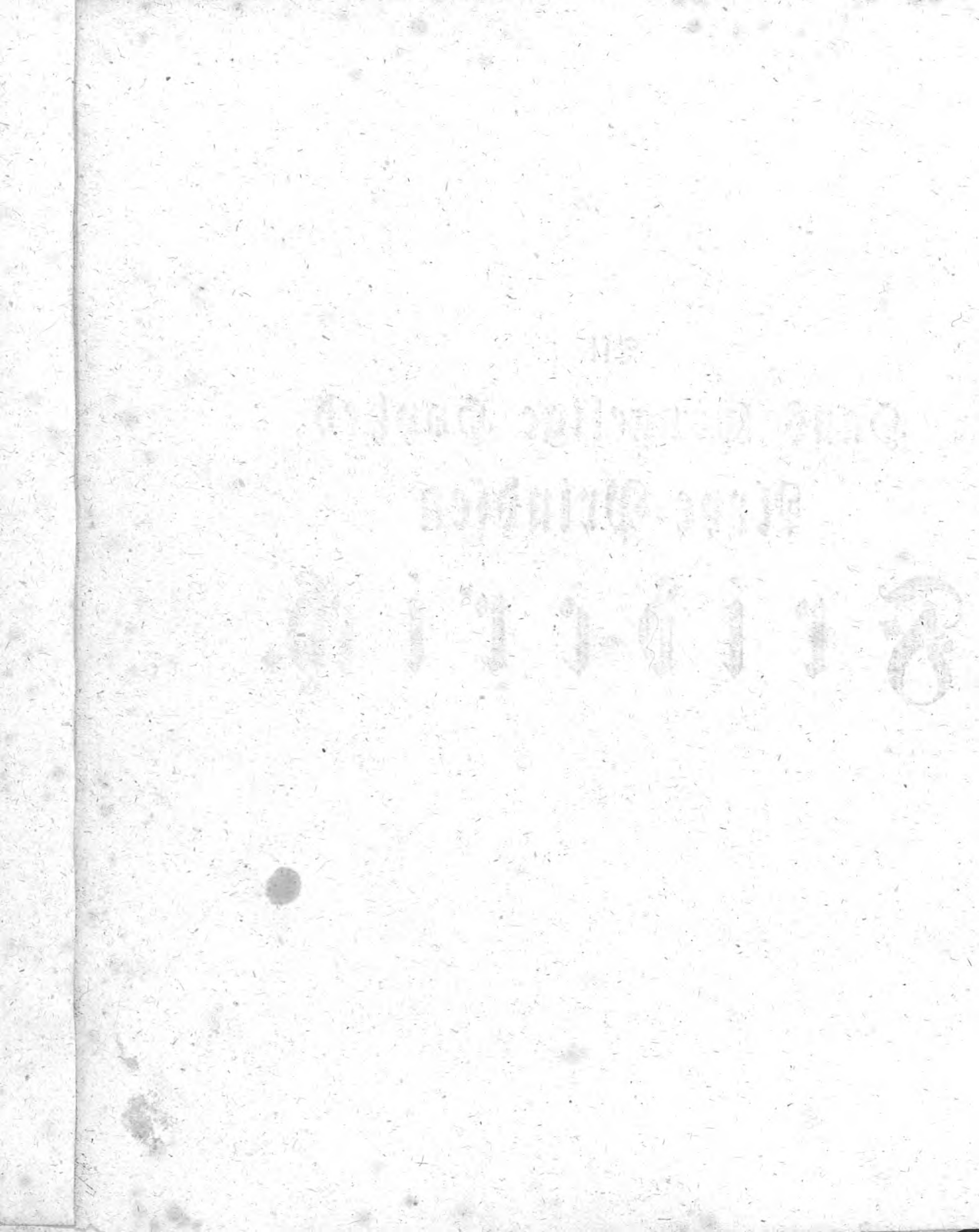
Til

Hans Kongelige Høyhed

Arve-Prindsen

F r i d e r i c h.

Høybaarne Fyrste,

Raadigste Arve-Prinds !

Alle Høystsalig Kongens, Eders Kongelige
Høyheds Herr Faders, priisværdigste Hand-
linger og Tdretter vidnede om Hans Majestæts
bestandige Attraae til at giøre vel imod alle, og at for-
søde endog de Trængendes kummerfulde Vilkaar. Een
gammel Soldats og hans Families tunge Skiæbne
blev og agted værdig til den milde Monarks allernaadigste,

digste, besynderlige Omhu, hvilket gav Anledning til denne praiselige Stiftelses første Anlæg, som under vores nu regierende allernaadigste Konge er bragt til Virkelighed.

Efterretningen om denne Anstalt tilegnes derfor allerværdigst Ederes Kongelige Høyhed, da det til alle troe Undersaatters sande Glæde er bitterligt, at Statens almindelige og særdeles Belfærds Fremme er Ederes Kongel. Høyheds Bestræbelsers store og eeneste Formaal ved de vigtige Regjerings Anliggender, i hvilke Ederes Kongel. Høyhed gaar vores dyrebare Monark til Haande.

Under de ærefuldeste Fyrstelige Egenskaber, forbundne med de reenste og dydigste Hensigter er Ederes Kongel. Høyhed allerede kiendt og erkendt af disse Rigers troe Undersaatter, og af saa velsigned en Kilde udvælder det glade Haab, og den fornønelige Udsigt i de tilkommende Tidens Lyksalighed, som den nærværende Slægt tør spaae de sildigste Efterkommere.

Surde jeg betiene mig af en Holbergs Tanker og Udtryk, da vilde jeg henegne den Dedication til Eders Kongel. Høyhed, som han tilegnede Høystfelig Kong Friderich den Femte i sin Oversættelse af Herodiani Historie.

Christians Plene-Huset arbejder paa at opmuntre den brugbare og endnu tienende Soldat til Troskab og Gliid, ved at lade ham see den hans Alderdom tilgode kommende Kongelige Plene og Underholdning. Det arbejder paa at danne og opdrage en god, dydig, og brugbar Ungdom af Krigsstandens Fader- og Moderløse Børn.

Endelig arbejder det og paa at sysselsætte, og beskæftige nogle hundrede gamle og unge Hænder saaledes, at de i visse Maader kunde afdiene een Deel af den Underholdning, som Staten giver dem.

Dersom denne Stiftelse nyder den Lykke af Eders Kongel. Høyheds særdeles Patrocinio, da vil de spæde Frugter, som den ikkuns hidind-
til

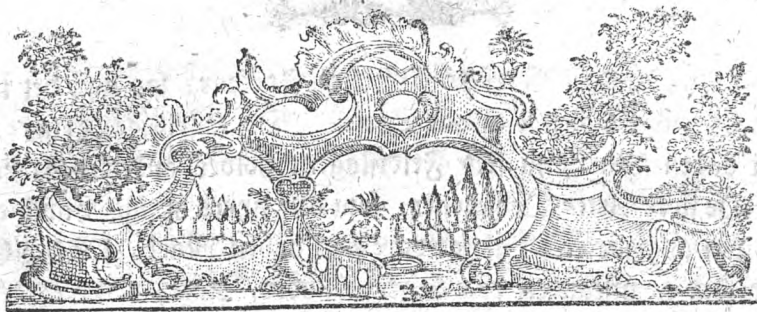
til haver kundet frembringe, naae en fordeelagtigere
Bæxt til større Fuldkommenhed; Men Krigs-Hospita-
tals Cassens Formue strækker ey til meget videre
end blot til at opholde Livet.

Med den dybeste Underdanighed er jeg uaf-
ladelig

Eders Kongel. Høyheds

allerunderdanigste Tiener,

Forsfatteren.

Forerindring.

Gfterat Høystfelig Kong Friderich den Femte havde ladet sin i nogle Aar forsamlende Krigshær igien gaae tilbage til dens forhen havde Quarterer, beslattede Han ved samme at giøre saadan Hoved-Forandring, som passede sig meere med de, i disse seenerer Tider, ved alle Europæiske Krigshære fastsatte og antagne Grund-Regler, hvilke i meget væsentlige og betydelige Hoved-Poster afvige fra de ældre Tidens Maximer og Krigs Handlinger.

I de 40 Aar, da Danmark havde levet i den ønskeligste Fred, havde Krigs-Vidensskaberne næsten faaet en ganske nye Skikkelse; De nyere Krige dannede nye Feldtherrer, skaffede nye Erfaringer, og nye Indsigter i alle Krigens Deele. Befæstnings- og Beleyrings-Kunsten have ved det nu brugende overmaade store Antal Artillerie, ved Nicotets, ved de mangehaande anbragte Miner, faaet næsten ganske nye

a

Grund-

Grund-Regler baade i Bærkers Anlag og Forsvar, saa og i det til Angrebet behovende Tilbehør af alle Slags. De adskillige Krigs-Handlinger i aaben Mark, ja selv Feldtslagene holdes anderledes, end tilforne; De flere Arter Bevægelser, som den nyere Krigs-Kunst anviser baade til at angribe og til at forsvare sig i aaben Mark, i Skov-Egn, i et Land som er affkaaren ved Søer, Floder, Aaer, Bække, Bierge, Klipper, og Skove, sætte nu endog en mindre Krigshær i Stand til, under een forsøgt og i Krigen øvet Feldherre, imod en større at erholde sig baade i Marken, og i jævne Fordeele.

Krigshærenes nu brugelige Sammensætning af forskellige Slags Krigsmand, haver og i de nyere Tider faaet betydelig Forandring; Fodfolkets større Styrke, Nytte, og i alle Krigs-Tilfælde brugbarere Virksomhed, i Ligning med Rytteriets, have de nyere Feldslag lært at erkiende, ligesom og det lette Rytteries store Fortrin for det svære: Saadanne i virkelige Krigs-Begivenheder, og af rigtige Erfaringer samlede Kundskaber, have lært at træffe det rette Forhold i Antallets Bestemmelse af Fodfolk og Rytterie, og som en Krigshærs væsentlige Styrke bestaaer i et godt, vel øvet, vel bevæbnet, og vel disciplineret Fodfolk, saa gøres det og nu forholdsviis meget talrigere end tilforne, og Rytteriet derimod meget svagere. Hvilken Maxime det indsigtfulde Rom stedse iagttog, saa længe det var i sin blomstrende Tilstand, og Krigstugten gjorde dens Hære uovervindelige, men da Krigstugten forfaldt, og, med dens Aftagelse, Staten faldt i Afmagt, da forøgede Rom sit Rytterie, glemte sit Fodfolks Styrke, og blev et Bytte for de Barbariske Nationer.

I det som udfordres til en Krigshærs Paaklædning, Bevæbning, Underholdning, til enhver Krigsmands, endog den enkelte Soldats særdeles

særdeles Dannelse, til al øvrig Tilrustning, med videre, deri haver Erfarenheden nu ligeledes i de nyere Tider viist mange usforbigiængelig nødvendige Forandringer, og rigtigere Regler.

En methodisk Plan til en brugbar Krigshærs Indretning kunde Danmark, efter nesten et halv Sæculi Freds: Aar vel behøve, allerheldst intet Rige i Verden kan giøre sikker Regning paa en ævig varende Fred, men da det hverken for sig selv, eller for andre havde ført Krig, var det tillige begribeligt, at det ikke hos sig selv, eller af egen Erfarenhed kunde hente og samle de brugbareste og retteste Regler til den sande og anvendte Krigs: Kunst; En viis Forsigtighed udkrævede altsaa at føre sig andre Nationers Erfaringer til Nytte, thi det kunde, i Tilfælde, naar Krigshæren engang skulde bruges, sætte en heel Stat i Bøve, om man vilde gaae en Fiende i Møde med en deels uerfaren, deels saaledes sammensat Krigshær, som i alle sine Indretninger stod 50 Aar tilbage imod den fiendtlige; Det største Heldt: Mod kunde da ikke bode paa en uforsigtig Indretning.

Allerhøystbemeldte Hans Kongel Majestæt havde saa aldeles overtydet sig om Vissheden og Vigtigheden af disse Sandheder, at Hs. Majestæts Beslutning med Armeens forandrede Indretning, ved en, efter de nyere Krigs: Kunstens theoretiske og practiske Grundsætninger forfattet methodisk Plan, virkelig blev iværksat, efterat den i Forvejen nøye var bleven undersøgt.

Da det var Hans Majestæts Villie, at Planen skulde være ordentlig, systematisk og sammenhængende, saa kunde den ikke have enkelte Deele, eller blot Flkkeværk til Formaal, den maatte derfor udbrede sig over alt det, som henhører til det hele Krigsvæsens Indretning

og Forfatning; Det Heeles Fuldkommenhed beroer aldeles paa, og er kiendes af de særskildte Deeles rigtige og gode Forhold til hinanden; Ligefom velsamlede og anordnede Leed give en heel Riæde sin Styrke og Anseelse, saaledes maae og deslige Krigs-Forfatningers enkelte Deele i alle Henseender være vel samlede og anordnede, saa at de sammentagne give en Stats Krigsstand den rette og fornødne Styrke og Anseelse.

Til at oversee det Heele, og enhver enkelt Deel i sær, behøves unægtelig, foruden mange andre Videnskaber, den grundigste, og dybeste, baade theoretiske Kundskab, og practiske Indsigt i den hele Krigs-Kunstes almindelige og særdeles Grund-Regler: Blottet fra saadanne Indsigter kan ingen brugbar Plan gøres, end ikke engang bedømmes.

Denne iværksatte Plan kunde og burde ikke forbigaae den Deel af et Krigsvæsens Indretning, som i sær angaaer Bestemmelsen af de sidste Udfigter som en Krigsmand, endog i den Tid han endnu tiener og er fuldkommen rorig, med Bished kan gjøre om en sømmelig Behandling for sig, sin Kone, og Børn, naar han formedelst Alderdom og Svagthed en længer kan gjøre Krigstjeneste, eller forskaffe sig og sine den nodtorftige Underholdning.

At vedligeholde Stændernes Jevnbægt og Samdrægtighed, og at indrette deres Vilkaar saaledes, at enhver kan elske sin Stand, og i samme som i sin rette Sirkel være virksom til det almindelige Beste, dette er een af den ægte Stats-Kunstes væsentlige Grund-Regler, denne Regel har og Hensigt til Krigsstanden, da det er en unægtelig Sandhed, at de enten gode eller slette Vilkaar, som en Soldat med sin heele Familie omsider i sin Alderdom haver at vente af Staten, have den betydeligste Indflydelse paa hans Mod, Lyst og Troskab til Fæderne-landet, imedens han tiener.

Staten

Staten behøver til sin Krigstieneste unge, sunde og stærke Mennesker, disse sættes ud af al borgerlig Nærings ordentlige Drift, og betales for at opofre deres Sind- Sundheds- og Legems-Kræfter, deres Tid, Røe, Bequemmelighed, ja Liv og Blod for Statens Sikkerhed og Betryggelse. Naar de først ere dannede til gode Soldater, søger Staten, med god Grund, at beholde dem længe i Krigstienesten, ja saa længe som deres Bequemhed og Kræfter det tillade, saa at 20, 30 og flere Aar unddrages dem af deres brugbare og virksomme Alder imod en ringe Sold og Underholdning, og naar de omsider, efter saa mange Aars Forløb, enten ere blevne lemlæstede, have tabt og svækket deres Helbred, ja naar de endog allene af at være blevne saa meget ældre og tillige svagere, ey meere kunne gjøre Begyndelse med, i een eller anden borgerlig Haandtering, at forhverve Bred og Underholdning, da bliver det Statens Pligt, at sørge for sine gamle Krigsmænds Pleje og sømmelige Underholdning, uden dog at behandle dem som Bettlere: Er Soldaten vis paa en god Medfart i sin gamle Alder, da tiener han med Lyst, saa længe han kan.

Man tillader Soldaten, ikke efter Krigs- Grunde, men efter Stats Grunde, at gifte sig, og disse formeente Grunde ere følgende: Først troer man derved at forebygge Skiorlevnet, for det andet troer man, at befordre Folkemængden, for det tredie troer man, at den Soldat, som har Kone og Børn, har og derfor meer Stadighed, Troeskab og Kiærlighed imod Fædernelandet.

Det var at ønske, at disse Aarsager kunde frembringe disse Virkninger! Men naar man veed, at en Soldat nesten aldrig gjør et got, eller fordeelagtig Giftermaal, saa er det begribelig, og den daglige Erfarenhed stadfæster denne bedrøvelige Sandhed, at en Soldats oeconom-

miske, physiske, og moralske Tilstand ved hans sædvanlige Gistermaal uendelig forværres, Armod er den næste og visse Følge deraf, og efterhaanden, som Børnenes Antal tilvøger, saa udbreder Mangel og Elendighed sig over den heele Familie.

Kan og vil nu Staten ikke Forholds-viis forbedre en med Kone og Børn forsynet Soldats Vilkaar, og vil dog at Soldaten skal givtes, saa bør Staten, i det den foranlediger en heel forarmet Families Tilværelse, i det mindste lade Soldaten i sin Levetid have den Visshed, at, naar han har deelt sin ringe Sold med Kone og Børn, og opfodt dem i Kummer og Elendighed, de da ikke efter hans Død aldeles skulde være forladte, eller uden Forbrydelse behandles som Tugthuus-Lemmer.

Fader- og Moder-lose Soldater-Børn er Staten uimodsigelig en christelig Opdragelse, Underviisning og Underholdning Skyldig; Med Statens gode Villie ere de komne til Verden, i deres spædeste Alder ere de paa Legemet's vegne formedelst Mangel paa Føde, Pleye, og de allernødvendigste Ting saa svækkede i deres Sundhed og Væxt, at de for deres heele Livstid ere tildeels Krøblinge, tildeels ganske forknyttede Mennesker. I Henseende til deres Siæle Bildning og Tankemaade ere de sædvanligst aldeles udannede, forsømte, og for den meste Tid anførte til Laster og Udyder. Kan Staten nu ikke i deres spæde Alder, og i den Tid, da de adspredte hos deres fattige Forældre opfodes, tilbørlig og virksom sørge for deres bedre Opdragelse og Pleye, saa bør den i det mindste gjøre det, naar disse uluckyalige Børn ved deres Forældres Død berøves al deres havde endog usle Tilhold og Understøttelse.

Efter saadanne Grundsætninger blev da ved forberørte Krigsvæsenets Indretnings Plan det heele Invalide- og Opdragelses Væsen i

en sammenhængende Orden forfattet og anlagt, saa at efterhaanden, som Invalidernes, Soldater-Enkernes og Børnernes Tilstand gradviis trængede til meere og virksommere Understøtning, saa var og sammes Indretning Forholds-viis forbedret og tiltagende, dog med den meest muelige Deconomie, og med bestandig Hensigt, til ey at befordre Orkesløshed og Leddiggang, men meere at befordre Flid og Bind- skibelighed.

Den sidste og meest fornødne Understøtning blev ved nyeste Under- søgning befunden værdigst og nyttigst at kunde gives i en samlet An- stalt, hvorfor det og behagede Allerhøystbemeldte Hans Kongelige Ma- jestæt den 15de May 1765 at approbere den til saadan Anstalt af det Kongel. General Krigs-Directorio udarbejdede Plan og Førestilling.

For at vise Hoved-Hensigten med denne nye Anstalts Indret- ning, og den til sammes Bestyrelse antagne Maxime, troer man ikke at mishage, naar man Ord til andet her indrykker den allernaadigst approberede Førestilling i det tydske Sprog, i hvilket den var forfattet.

Allergnädigste Resolution.

Wir haben diese allerunterthänigste Vorstellung in allen Puncten hiemit allergnädigst approbiret. Gegeben auf Unserm Schlosse Friedensburg, den 15ten May 1765.

FRIDERICH R.

Allerunterthänigste Vorstellung.

Durch die ohnlängst. von Ew. Kbnigl. Majestät allergnädigst genehmigte Verfügung ist denen armen Soldaten zum Unterhalt ihrer Kinder eine gute Beyhülfe bewürket worden, nicht minder haben die Invaliden aus denen etablirten Regiments Invaliden Cassen eine, ihren Umständen nach, gute Pension zu genieffen. Jedo wäre noch übrig, eine bessere Einrichtung in dem Schulwesen zum Unterricht der Soldaten Jugend zu treffen, und denen alten Invaliden, die Alters, Gebrechens und Schwachheit halber, nicht mehr arbeiten, und von der ihnen bis dahin gereichten Pension subsistiren können, eine bequeme und anständige Verpflegung zu verschaffen. Zu einer solchen Einrichtung erdreisten wir uns, Ew. Kbnigl. Majestät nachstehenden Plan und Entwurf in allerunterthänigsten Vorschlag zu bringen.

 Saint Germain.

Finck.

i. Bon

Von dem zu einer solchen Stiftung einzurichtenden Gebäude.

Da die Verpflegung derer auf dem Kriegs-Hospitals Ladegaard (*) befindlichen Personen, und der jährliche Unterhalt derer hier der Stadt belegenen dispersirten Schulen (**), und Pflege-Häusern (***) aus der Kriegs-Hospitals-Cassa (****) bestritten werden muß, so wären alle diese abgesonderte Establishements, um besserer Ordnung, Deconomie und Aufsicht willen, mit einander zu combiniren, und hier in Copenhagen in ein besonders dazu eingerichtetes Gebäude zu verlegen, und der Ladegaard, sowohl als die andern hier belegenen geringen Häuser konnten verkauft werden, weil ohnehin ihre Bau-Art und Einrichtung schlecht ist, und ihre jährliche Unterhaltung mehr kostet, als sie zum Zweck ihrer Einrichtung Nutzen schaffen können.

Zu diesem Endzweck ist bereits des Commerz-Rath Daemen in der großen Königs-Strasse belegenes Haus angekauft worden; Zu dessen Ankauf und

b

ferneru

(*) Kriegs-Hospitals-Ladegaard. Er een uden for Stadens Nørre Port beliggende Bygning, som i ældre Tider haver været en Kongel. Avls- og Sædegaard, men derefter er givet til Kriegs-Hospitals-Cassen, for at bruges til et Slags Kriegs-Hospital, hvor da og de Fattige af Krigsstanden bleve indsatte, deels til at underholdes, deels til at arbejde.

(**) Af saa kaldede Garnisons-Skoler vare her 3, hvoraf de tvende endnu ere vedblevne til Regimenternes Børns Underviisning.

(***) I St. Peders-Stræde var et saa kaldet Militair Pleje-Huus indrettet allene for et vist Antal Børn af Krigsstanden.

(****) Kriegs-Hospitals-Cassen er en Fond samlet, fra meget lang Tid, af de adskillige Affortninger, som enhver Officeer aarlig dertil maae lade sig forte af sin Sæge, saa og ved enhver Befordring til høyere Indkomster maae afgive.

fernern Einrichtung sind gleichfalls, aus denen Einkünften der hiesigen Lotterey (*) eine Summa von 50000 Reichsthaler vorläufig destiniert.

Wenn nun die ganze Einrichtung dieses Hauses würde zu Stande gebracht seyn, wäre es, zum ewigen Denkmahl seines allerhöchsten Fundatoris, Friderichs Pflege-Haus zu benennen.

2.

Von der Bestimmung des Friderichs Pflege-Hauses.

1. Wäre eine Anzahl alter, unvermögender Invaliden, die nicht mehr ihr Brod verdienen, oder von der ihnen bis dahin gereichten Pension subsistiren können, für die übrige Zeit ihres Lebens Quartier und anständige Verpflegung zu verschaffen.
2. Wäre eine Anzahl kümmerliche, und sich wohl aufführende Soldaten Wittwen gleichfalls mit lebenswieriger Verpflegung zu begnadigen.
3. Wären auch darin Arme, verlassene Soldaten Waisen-Kinder, bis in ein gewisses Alter aufzunehmen, und ihnen eine christliche Erziehung und Verpflegung zu geben.
4. Wären auch darin grosse Informations-Säle einzurichten, wo diejenigen Soldaten Kinder, deren Eltern den für jedes Kind allergnädigst bewilligten täglichen Sechseling angenommen haben, ohnentgeltlich im Christenthum, Lesen, Schreiben und Rechnen unterrichtet werden könnten.
5. Wären darin abgesonderte und bequeme Kranken- und Siech-Stuben, wie auch solche Gelegenheit einzurichten, wo, erforderlichen Falls, Züchtlinge und Wahnwitzige eingesperrt werden könnten.

6. Wären

(*) Krigs-Hospitals-Cassen har havt en Kettighed til at indrette Lotterier i Danmark, da den nu ikke vovede denne Kettighed, men tacite tillod Opfostrings-Huset, at benytte sig deraf med god Succes, bleve disse nu deraf bevilgede 50000 Rdlr. anseet som en billig Recognition.

6. Wären alle dabey gehörige Ober- og Under-Bediente darin einzulogiren.

3.

Von der Anzahl derer aufzunehmenden Glieder.

Weil die Kriegs-Hospitals-Cassa nicht wohl vermögend ist, jährlich ein größeres Capital als etwa 8 bis 9000 Rthlr. zum Unterhalt des Friderichs Pflege-Hauses abzugeben, und es dennoch besser seyn wird, eine geringere Anzahl Glieder wohl, als eine grössere schlecht zu verpflegen, so dürfte die Anzahl anfänglich auf 300 Membra festgesetzt werden, als nemlich:

160 Invaliden.

40 Soldaten Wittwen.

60 Waisen Knaben.

40 Waisen Mädchen.

4.

Von denen Invaliden.

1. Ein jeder Invalide, der Alters und Schwachheit halber nicht mehr von der ihm vom Regiment gereichten Pension subsistiren kann, würde, wann er im Friderichs Pflege-Hause eingenommen zu werden begehrte, sich desfalls an das Regiment wenden, das Regiment meldete es aber der Direction des Friderichs Pflege-Hauses, und diese inscribirte sogleich die Anmeldung des Regiments in ein besonders dazu eingerichtetes Expectanten Protocoll. So wie nun eine Vacance entstände, würde es in eben der Zeit-Ordnung dem Regiment bekannt gemacht, da es sich deswegen gemeldet hatte, weil alle solche Meldungen bey Tag und Datum eingeschrieben worden.
2. Wann ein Regiment nach geschehener Anzeige der Direction des Friderichs Pflege-Hauses, einen Invaliden einsendete, mußte dabey gemeldet werden, 1) wie alt er sey, 2) wie lange er gedient habe, 3) wie er sich in seinen

Dienst-Jahren, und nachher als Invalide aufgeführt habe, 4) ob er ein Handwerk wisse, 5) von welcher Nation und Religion er sey, 6) ob er verheyrathet gewesen, und Kinder habe. Diese Nachrichten wären alle bey seinen Namen in das Zugangs-Protocoll, in die dazu eingerichteten Rubriquen einzutragen, und er bekäme die ihm nach der Ordnung zukommende Zahl Nummer.

3. Wann ein Regiment in obiger Ordnung einen Invaliden einsendete, müste es zugleich die demselben zukommende Pension, nemlich $1\frac{1}{2}$ Lübschilling täglich berechnet, bis Ausgang desselbigen Jahres en Avance mitschicken, nachhero aber beym Schluß jedes Jahres, auf vorgängige Requisition der Direction, die Pension des Invaliden dem Friderichs Pflege-Hause entrichten.
4. Die sämtlichen Invaliden im Friderichs Pflege-Hause wären, um besserer Ordnung willen, in besondere Kameradschaften einzutheilen, deren jede einen Vorsteher hatte. Dieses würde ein geschicktes Mittel seyn, um eine vorzüglich gute Conduite distinguiren zu können, ohne daß es Murren unter den übrigen erregen könnte, die Direction müste nur dahin sehen, daß von den besten Gebrauch und die geschickteste Anwendung zu machen.
5. Die Kleidung dieser Invaliden müste reinlich und anständig seyn, sie könnten eine Art Uniforme von blaugrau Lacken mit rothen Aufschlägen haben, was aber die Unter-Wondirung, Wäsche ic. betrafte, da müste dieses alles auf den Wondirungs-Kammern aufgehoben werden, und die Austheilung würde, nach Befinden, alle Woche, Monath, oder Quartal geschehen, so wie es die Direction, der Deconomie, Ordnung und Reinlichkeit am zuträglichsten fünde.
6. Keine Invaliden sollten zu irgend einer Arbeit gezwungen werden, noch weniger wäre es von ihnen zu erheischen, daß sie ihre Verpflegung sollten abverdienen können; Sie werden, so lange sie gesund sind, selbst einen
Zeit

Zeitvertreib suchen, und die Direction müßte ein wachsamcs Auge haben, daß derselbe in keine unordentliche, oder ganz und gar unnütze Lebensart degenerire.

Fänden sich Handwerker darunter, die zum Besten des Hauses ihr Handwerk treiben, und die da sehende Knaben und Mädchen darinn unterrichten konnten, wäre ihnen ihre Arbeit der Billigkeit nach zu bezahlen.

Denen aber, die gar kein Handwerk wüßten, dennoch aber willig, alle ihnen mögliche Dienste in einem oder andern Falle leisteten, wäre eine kleine Gratification nach Befinden, zur Aufmunterung ihres Fleißes, dann und wann zu reichen.

7. Es wäre näher zu überlegen, und durch Versuche zu erfahren, ob es besser sey, einem jeden Invaliden, nach ehemaligen Gebrauch, täglich 2 Lübschilling zu seiner Subsistence auszugeben, und ihm dieselben nach eigenen Belieben anzuwenden zu lassen, in welchem Falle ein Marquetenter im Hause seyn müßte, oder ob dieselben für Rechnung des Hauses beköstiget werden, und an geschlossene Tische öffentlich speisen sollten, in welchem letzteren Falle, besonders zu Führung der täglichen Deconomie, erforderliche Küchen- und Wirthschafts-Bediente müßten angenommen werden.

Die Ordnung und Reinlichkeit sind in einer solchen Stiftung nothwendig zu unterhalten, also müßten alle Glieder zum ordentlichen Tisch-Halten angewöhnet werden, weil sonst den ganzen Tag hindurch ein jeder mit seinem Napf herum irren würde, und mancher würde seine 2 fl. schlecht anwenden, also wäre es am dienlichsten, immer geschlossene Tische zu haben. Die Direction des Friderichs Pflege-Hauses würde hierin die beste Verfügung zu treffen, und eine nähere Vorstellung zu machen haben.

8. Die Kranken wären in die besondern Krankenzimmer zu bringen, wo sie, ihren Gesundheits Umständen nach, verpfleget würden.

Von denen Soldaten Wittwen.

1. Nur die Wittwen, deren Männer im Dienst gestorben, oder deren Männer bey ihrem Ableben Pension genossen, sollten auf das Friderichs Pflegehaus Ansprache machen dürfen.
2. Eine solche Wittwe müßte, so bald ihr Mann verstorben, von dem Commandeur des Regiments, wobey er gedienet hat, einen Schein erhalten, worin nicht allein gemeldet würde, daß sie den namhaft gemachten Soldaten wirklich zum Manne gehabt habe, sondern es müsse auch darin ein Zeugniß ihres guten Verhaltens, während ihres Ehestandes, enthalten seyn. So wie nach der Zeit diese Wittwe den Ort ihres Aufenthalts änderte, würde sie sich jedesmal das Zeugniß der Obrigkeit und des Predigers erwerben, daß sie, nemlich, nicht nachhero sey verheyrathet gewesen, und sich tugendhaft aufführe.

Wann nun von ihrer Obrigkeit, oder Prediger eine Meldung an die Direction des Friderichs Pflegehauses geschähe, die zugleich ihre Dürftigkeit bezeugte, und mit der Beilage des Regiments Attests versehen wäre, so würde ihr Name mit allen ihr angehenden Nachrichten in das dazu eingerichtete Expectanten Protocoll eingetragen, und bey entstehender Vacance würde sie der Ordnung nach aufgenommen werden.

3. Aus denen von einer solchen Wittwe eingekommenen Nachrichten wegen ihr Alter, Gemüths-Character oder Geschicklichkeit, welches alles im Regiments Attest enthalten seyn müßte, wäre es leicht zu beurtheilen, ob sie zum Unterricht der Mädchen, im Nehen, Stricken, Spinnen, Wärlen u. d. d. Stiftung Nutzen schaffen könnte, in welchem Fall sie persönlich müßte eingenommen werden; fände man aber, daß sie gar keinen Nutzen schaffen konnte, wären ihr jährlich 9 Rthlr. an Pension zu reichen, welches für ihr ein gross's

großes Beneficium, und für die Stiftung eine jährliche Ersparung seyn würde.

2. Die persönlich im Friderichs Pflege-Hause aufgenommene Wittwen bekämen die der Ordnung nach ihnen zukommende Zahl Nummer, und alle ihnen angehende Nachrichten würden in das Zugangs-Protocoll eingetragen, so wie auch die Pensionisten in ein eigenes Protocoll mit allen Umständen angeführet würden.

5. Die sämtlichen Wittwen wären, eben wie die Invaliden, in Kameradschaften einzutheilen, deren jede eine Vorsteherin hätte.

6. Ihre Kleidung müßte reinlich und anständig seyn, sie konnten von blau-grau Tuch Wamens und Unter-Rock tragen, welches gleichförmig und dauerhaft wäre; die ihnen nöthige Wäsche würde ordentlich alle Sonnabend, Monat oder Quartal, nach der Art ihres Gebrauchs, ihnen rein geliefert, und die schmutzige Wäsche zurück genommen.

7. Wann voraus gesetzt wird, daß nicht leicht eine Wittwe persönlich eingenommen wird, die nicht durch Hand-Arbeit und einiger Geschicklichkeit der Stiftung nutzbar wäre, so wäre nur darauf zu sehen, daß eine jede, in ihr rechtes Fach, den zu hoffenden Nutzen wirklich bewerkstelligte, und diese richtige Anwendung und Eintheilung der Arbeit läge der Direction besonders ob, daher würde sie suchen müssen, den Fleiß dieser Leute durch allerhand gute Hülfsmittel rege und thätig zu machen.

8. Der siebende und achte Articel wegen Verpflegung der Invaliden ist auch auf die Verpflegung der Wittwen applicable.

Von denen Soldaten Waisen-Knaben.

1. Da die Regimenter, nach ihrer jetzigen Einrichtung, eigentlich als grosse zusammenhaltende Familien zu betrachten sind, und es vom höchst commandirenden Officier bis zum jüngsten Corporal als eine Pflicht erheischt wird, daß ein jeder, der Charge und Ordnung nach, für das Wohl einer jeden einzeln Person derselben wache, so gehet besonders diese Vorsorge die sämtliche Jugend des Regiments an; Dahero wäre es ordentlich einzuschärfen, daß die Commandeurs und übrige Officiers fleißige Aufsicht über die Jugend hätten, und zusähen, wie sie im Unterricht, in Kleidung, Verpflegung und Sitten von ihren Eltern gehalten würden.

Wann auch ein Soldat stürbe, und Knaben hinterliesse, müßte das Regiment suchen, dieselben zu conserviren, weil es doch in der Zeit Recruten daraus ziehen konnte. Wären aber solche Vater- und Mutter-lose Knaben da, für deren Verpflegung das Regiment keine Anstalt zu machen wüßte, würde es der Direction des Friederichs Pflegehauses gemeldet, die den Namen des Kindes in ein besonderes Expectance-Protocoll eintrüge.

Das Regiment aber, welches sich von der Vorsorge des Kindes los zu machen gesucht hätte, würde auch die fernere Ansprache und Zueignung dieses Kindes verlieren.

2. Wann gleich die angemeldete Waisen-Knaben die festgesetzte Anzahl von 60 überschritten, und im Friederichs Pflege-Hause nicht wohl vor der Hand unterzubringen wären, müßte die Direction dieser Stiftung dennoch Anstalt zu ihrer Verpflegung machen, und es wäre, in diesem Fall, dem Pflege-Hause aus der Kriegs-Hospitals-Cassa auf jedem solcher Knaben täglich einen Sechseling gut zu thun.

3. Es wäre noch zu überlegen, ob die sehr zarten Kinder nicht süglicher bey gute Bürger- oder Bauer-Frauen konnten eingebunden werden, weil doch die öffentlichen Einrichtungen selten hiezu geschickt sind. Es würde der Direction obliegen, hierin die beste Verfügung zu treffen.
4. Ein im Friderichs Pflege-Hause aufgenommener Knabe wäre in das Zugang-Protocoll mit Nummer und Namen einzutragen, so wie auch ein Verpflegungs-Protocoll müßte eingerichtet werden, worin die ausserhalb verpflegt werdende eingeführt würden.

Bis im 6ten Jahre konnten die zarten Knaben der Warrung der Frauen übergeben werden, nachhero aber wären sie auf eine vorsichtige Weise unter die Kameradschaften der ältern Knaben einzutheilen.

5. Die Kleidung der Knaben wäre gleich Anfangs militairisch einzurichten, und ihre Uniforme konnte blaugrau mit rothen Aufschlägen seyn, sie müßten sich angewöhnen sich reinlich zu halten, womit die Direction täglich genaue Aufsicht haben würde.
6. Die Beköstigung der Knaben müßte ordentlich und reinlich seyn, und dergestalt eingerichtet werden, daß sie zwar gute Nahrung und Wachsthum kriegen können, dennoch aber keinesweges verzärtelt werden: Denn alle Mollesse ist in militairischen Erziehungen ungemein schädlich, der Knabe muß schon in der Kindheit zu die Fatiguen des Soldatenstandes vorbereitet und abgehärtet werden, so viel als sein Alter es erlaubet, und der Wachsthum nicht gehindert werde.
7. Die Information im Christenthum, Lesen, Schreiben und Rechnen, geschähe von denen dazu angenommenen Schulmeistern in der Ordnung, die

von der Direction am geschicktesten erkannt, und etabliret würde, damit die Zeit wohl und gut angewandt werden könnte.

8. Die Knaben wären in besondere Cameradschaften einzutheilen, die man Corporalschaften nennen könnte, um den Esprit Militair der Jugend unvermerkt einzusflößen; aus ihrem Mittel wären Unterofficiers zu wählen, die ihre untergebene Corporalschaften anführen konnten; die Knaben wären auch in verschiedenen Leibesübungen und militairischen Evolutions zu instruiren.
9. Die Direction würde durch ein aufmerksames Nachforschen bemerken, wie sich das Genie, der moralische Character, und der Handgrif eines jeden Knaben von Zeit zu Zeit entwickelte, hierüber hielte sie ein besonderes Journal, und aus solcher Kenntniß wäre zu ersehen, wie ein jeder Knabe gebildet werden müßte, und zu welcher Profession er die beste Anlage haben würde: Die Direction würde hieraus Gelegenheit nehmen, denen Knaben verschiedene Hand-Arbeit von einigen Gliedern der Stiftung erlernen zu lassen, oder auch sie in Verbund bey Junstmännigen Meistern in die Lehre zu geben, jedoch allezeit mit Vorbehalt des Rechts, das Ew. Königl. Majestät an ihren Personen haben würde.
- 10) Sobald ein solcher Knabe das 16te Jahr erreicht hatte, wäre er aus dem Friderichs Pflege-Hause zu entlassen, und es müßte decidiret werden, wie er zu employiren stünde, falls er zum Kruges-Dienst nicht Wachstum und Tauglichkeit hätte.
- 11) Ein oder zweymal des Jahres, wann der Inspecteur der Infanterie, oder eine andere Generals-Person die Revue im Friderichs Pflege-Hause machte, wären alle sechszehnjährige Knaben besonders aufzustellen, um ihre Diensttuchtigkeit zu beurtheilen.

12) Die Knaben, die nicht Wachstum hätten, um Soldaten zu werden, könnten bey der Handwerker Compagnie in der Artillerie, als Officier-Diener, oder bey der Königl. Manufactur und bey Fabriquen employiret werden.

7.

Von den Mädgen.

1. Mehr als 40 Mädgen können nicht aufgenommen werden, und würden ihrer mehr angemeldet von den Regimentern, so wäre ihr Name in ein Expectanten-Protocoll einzuschreiben, und sie würden alsdann nach ihrer Tour eingenommen werden.

2. Ihre Kleidung, Verpflegung, Information, Arbeit und Erziehung würde in allen applicablen Fällen auf die schon angeführte Methode geschehen.

8.

Von denen Informations-Sählen für die Soldaten-Kinder aus der Garnison.

1. Weil die Information hier gratis geschieht, wären dazu nur diejenigen Kinder zu admittiren, deren Eltern den von Ew. Königl. Majestät ihnen angebotenen täglichen Sechsling auf jedes Kind wirklich angenommen haben, für die Information derer, die solche Königl. Gnade nicht haben annehmen wollen, müssen die Regimente selbst Sorge tragen.

2. Sollten einige derer hier admittirten Kinder so weit entfernt seyn, daß sie, besonders im Winter, nicht wohl hieher zur Information kommen könnten, so wären vielleicht auf Christianshafen und im Wester-Quartier der Stadt

Informations-Sähle zu miethen, wozu die Direction des Friderichs Pfleger Hauses das beste Mittel ausfündig zu machen, und im Vorschlag zu bringen hätte.

3. Die Direction müßte mit der Information fleißige Aufsicht haben, und nachsehen, ob auch die Kinder nicht ausblieben.
4. Es wäre auch nicht undientlich, wann die Garnisons-Prediger auf Requisition der Direction einmal des Jahres die Jugend examinirte.

9.

Von denen Kranken-Stuben und Abtheilungen für Züchtlinge.

1. Wären die Kranken-Stuben von dem übrigen Gebäude der Stiftung zu separiren, damit die mit denselben gemeiniglich verknüpfte ungesunde Dünste nicht die Luft des ganzen Hauses infectire.
2. Wären selbst die Kranken-Stuben unter sich für die verschiedene Classen von Kranken zu unterscheiden.
3. Wären besondere Wart-Frauen für dieselben zu unterhalten, welche, nach Proportion der Anzahl Kranke, von der Direction könnten vermehret oder vermindert werden.
4. Zur Commoditet der Kranken wären verschiedene Sachen, als Schlafstöcke von Boh, Pantoffeln ic. anzuschaffen, welches die Direction nach Befinden, jedoch mit Beobachtung der genauesten Deconomie anzuordnen hätte.

5. Der für die Stiftung als Medicus angenommene Professor Heuermann müßte täglich die Kranken besuchen, und die nöthigen Medicamente für das ihm zugelegte Salarium anschaffen.
6. Für die Züchtlinge, die wegen Malversationes oder unerlaubter Betleren bestraft werden sollten, wären von den übrigen Gliedern der Stiftung gänzlich zu separiren.
7. Die Wahnsinnigen müßten gleichfalls, nach Beschaffenheit ihres Unsinnes, in besondere Derter eingesperrt werden, so daß sie weder sich noch andere Schaden zufügen könnten, es müßten auch Versuche gemacht, und Mittel angewandt werden, um sie, wann es anders möglich wäre, nach und nach von ihrer Gemüths Krankheit zu befreien.

IO.

Von der Bedienung.

Damit die gute Ordnung allenthalben, und prompte in dieser Stiftung könne in Acht genommen werden, wäre ihr eine eigene Direction vorzusetzen, und diese bestünde in einen Directeur und in einem Pflege-Commissair.

1. Der Directeur, wozu wir den bey dem Fortifications-Etat stehenden Capitaine Christian Carl Pflueg in allerunterthänigsten Vorschlag bringen, wäre die erste Person; Er stünde unmittelbar unter das General-Kriegs-Directotium; Von ihm geschähen alle Vorstellungen, die das Interesse des Friderichs Pflege-Hauses beträfen, und er vertheilte die Geschäfte unter die übrigen Bediente. Ihm wäre unmaßgeblich ein jährliches Gehalt von 800 Rthlr., 30 Rthlr. zu Holz, und freye Wohnung bezulegen.

2. Der Pflege-Commissair, wozu wir den beyhm Holsteinischen geworbenen Infanterie-Regiment stehenden Premier-Lieutenant Johan Christian Ziegler allerunterthänigst vorschlagen, wäre die zweyte Person; Er gienge dem Directeur in der Administration des Ganzen treulich an die Hand; Er kriegte jährlich 480 Rthlr., zu Holz 20 Rthlr., nebst freye Wohnung. Er verrichtete alle Auszahlungen als Casier, und hielt alle Arten von Listen, Journale, Protocolle, und Etats, die die Deconomie, Arbeit, Expectanten, Ab- und Zugänge, Einnahme und Ausgabe betrafen.

Beide zusammen, der Directeur und der Pflege-Commissair überlegten alles sehr fleißig, was zur guten Ordnung, Verbesserung und Aufnahme dieser milden Stiftung gehörte.

Alle Arten von Accords, Rechnungen, Quitungen, Listen &c. &c. unterschrieben sie alle beyde.

Die Cassé wäre unter beyderseitigen Beschluß, und sie würden alle beyde für die Richtigkeit haften, auch beständig ihre Rechnungen so ordentlich und deutlich führen, daß sie, auf jedesmalige Anforderung, dieselbe schliessen und vorzeigen könnten.

Zu der, in der täglichen Haushaltung, in der Discipline, und guten Ordnung einschlagenden Verfügung, dürften sie eine detaillirte Ordinance oder Regularif in Vorschlag bringen.

Sie würden beyde das Feld-Zeichen und die Uniforme von der Armee beybehalten und tragen, und auch ihre Ancienneté in der Armee conserviren. Bey der guten und verständigen Administration dieser Stiftung wären sie auch in Zukunft der allerhöchsten Gnade Ew. Königlichen Majestät besonders, und allerunterthänigst zu empfehlen, wie nicht minder die
 aller-

allergnädigste Erlaubniß zu bewürken, daß, wann sie jemalen in der Armee, in ihren der Ancienneté nach zukommenden Posten zu treten begehren würden, es ihnen allerhuldreichst verstattet werden mögte.

3. An andere Bediente wären nöthig :

Drey Schulmeister, die im Christenthum, Lesen, Schreiben und Rechnen informiren müssen, ihnen wäre pro Persona jährlich 108 Rthlr. Gehalt und freye Wohnung zu geben.

Ein Wachtmeister, wozu ein wohlgedienter Commandier-Sergeant vorgeschlagen werden könnte. Dieser visitirte täglich alle Schlaf-Speise-, Lehr- und Arbeits-Säle, gäbe davon Rapport, und hätte die täglich nöthige Mondirungs-, Arbeits- und Inventarii-Stücke unter seinen Beschluß. Ihm wären jährlich 84 Rthlr. und freye Wohnung zu geben.

Drey Unter-Wachtmeister, wozu gute Unter-Officiers vorgeschlagen werden könnten. Diese würden an allen nöthigen Orten zur Aufsicht vertheilet, sie würden so gar, um guter Ordnung willen, mit den Gliedern speisen, und ihnen wäre pro Persona jährlich 50 Rthlr. und freye Wohnung zu geben.

Eine Alt-Frau, wozu eine reputirliche Sergeanten Wittwe genommen werden konnte: Diese hätte in Specie die Aufsicht mit den kleinen Kindern und Mädgen; Ferner wäre die Wäsche unter ihre Aufsicht, Ihr wären jährlich 72 Rthlr. und freye Wohnung bezulegen.

Drey Wart-Frauen, wozu schickliche Soldaten Wittwen aus der Stiftung könnten genommen werden: Sie warteten der kleinen Kinder,

Kinder, sie schiefen bey sie, und speiseten an selbige Tische. Einer jeden wäre jährlich 20 Rthlr. bezulegen, und ihre 3 Nummere stunden allezeit vacant in der vestgesetzten Anzahl derer einzunehmenden 40 Wittwen.

Ein Speisemeister oder Markfetener, wozu ein redlicher, und im Kochen und Wirthschasts Sachen erfahener Mann vorgeschlagen werden müßte. Ihm wäre nebst freyer Wohnung jährlich 84 Rthlr. zu geben.

Drey Küchen und Wasch-Mädgen; deren einer jeden, nebst Kost und Kammer, jährlich 12 Rthlr. gegeben werden könnte.

Vier Arbeits-Kerß; deren jedem, nebst Kost und Quartier, jährlich 20 Rthlr. zu geben wären.

II.

Von der Deconomie und Disciplin überhaupt.

- I. Die hier zu beobachtende wohlgeordnete Deconomie müßte in Ansehung der Beköstigung, darin bestehen, daß alle Victualien zu rechter Zeit, und von erster Hand eingekauft, und nachhero wohl conserviret würden: Die tägliche Ausgebung müßte so lange Versuchsweise geschehen, bis man die rechte Proportion trafe.

Es würde für diese Stiftung ein grosses Können erspart werden, wenn die Victualien für Zoll und Consumptions Erlegung könnte befreyet werden; worüber das Sentiment des beykommenden Collegii nach Verlauf etwa eines Jahres konnte vernommen werden, weil man alsdan eigentlich determini-

determiniren könnte, wie viel von jeder Sorte, im Lauf des Jahres wäre consumirt worden.

2. Da diese Stiftung mit denen Regimentern viele Correspondence führen wird, wäre die Post-Freyheit für die Briefe, welche mit dem Sigillo der Stiftung versiegelt werden, zu desideriren.
3. Gewisse Mondirungs Jahre wären nicht festzusetzen, sondern die Direction würde die grossen Mondirungen für die Kinder zurecht machen lassen, und alles mögliche ersparen.
- 4) Einem jeden Invaliden wäre täglich ein Sechsling auszuzahlen, worüber er zu disponiren hätte.
- 5) Ueber alles was durch Hand-Arbeit zum Besten des Hauses könnte erworben werden, hielte die Direction ein besonderes Protocoll, es müßte aber denen Zünften der Stadt kein Eintrag geschehen, und nichts an Bürger in der Stadt dürfen verkauft werden.
6. Wegen der Discipline und Ordnung im Hause müssen sorgfältige Verfügungen gemacht werden: Die Jugend müßte, so viel möglich, von denen alten entfernt, und die beyden Geschlechter nicht gemeinschaftlich logiret seyn.
- 7) Um frische Luft zu schöpfen wäre, besonders die Jugend ein oder zweymal in der Woche ausserhalb der Stadt spadzieren zu führen, wobey allemal ein Theil ihrer Vorgesetzten zugegen seyn müßten.
8. Die Beth-Stunden, Informations-, Ess-, Arbeits- und Schlaf-Stunden wären allemal durch gewisse Signale, ex. gr. mit einem Klocken-Schlage anzudeuten.
9. Die Jugend wäre in der teutschen und dänischen Sprache zu unterrichten; Wir werden darauf sinnen, die bequemsten Mittel zu erdenken, wie der Gottes-

Gottesdienst, entweder durch einen eigenen Prediger, oder durch Invocirung in eine andre Gemeinde, für das Friderichs Pflege-Haus könne eingerichtet werden, als worüber wir in der Zeit die Gedanken des beykommenden Collegii und Facultät einziehen, und Ew. Königl. Majestät als herunterhändigst vorstellen werden.

12.

Ungefährer Ueberschlag der erforderlichen Unkosten.

1	Directeur	"	"	"	800	Rthlr.
	zu Holz	"	"	"	30	—
1	Pflege-Commissaire	"	"	"	480	—
	zu Holz	"	"	"	20	—
3	Schulmeister a 108 Rthlr.	"	"	"	324	—
1	Wachtmeister	"	"	"	84	—
3	Unter-Wachtmeister a 50 Rthlr.	"	"	"	150	—
1	Alt-Frau	"	"	"	72	—
3	Wart-Frauen a 20 Rthlr.	"	"	"	60	—
1	Speisemeister	"	"	"	84	—
3	Mädgen a 12 Rthlr.	"	"	"	36	—
4	Arbeits-Kerls a 20 Rthlr.	"	"	"	80	—
1	Nacht-Posten	"	"	"	24	—
300	Membra, wären pro Persona in Kleidung und Ver-					
	pflegung pptr. anzurechnen für 20 Rthlr. jähr-					
	thut in allen	"	"	"	6000	—
	Salarium für den Professor Heermann als Medicus				300	—
	Zum Entretien des Hauses des Inventarii ic.	"	"	"	1400	—
						Summa 9944 Rthlr.

In diesem Ueberschlage ist noch nichts für einen etwa zukünftig zu erwartenden Prediger, noch für die etwa aufferhalb dem Friedrichs Pflegehause zu etablirenden Schulen in Anschlag gebracht.

Wann zu die Einkünfte die Pensions gerechnet werden, die die Regimenter für die eingesandten Invaliden entrichten müßten, nemlich $1\frac{1}{2}$ fl. a Tag, so wird es für 160 Invaliden betragen 1819 Rthlr. 12 fl. also müßte aus der Kriegs-Hospitals-Casse zugelegt

werden 8124 — 36

Solten Ew. Königl. Majestät diesen General-Plan allerhuldreichst approbiren, würden wir ein hierauf gegründetes specifics Reglement entwerfen, welches die in allen einzeln Theilen zu beobachtende Ordnung regulirete und ferner, nach aller höchsten Genehmigung, sothanes Reglement, unter der authority Ew. Königl. Majestät, im Druck heraus geben: Diese öffentliche Bekanntmachung würde zur Ermunterung der Armee ungemein viel beitragen, weil aus dieser so würdigen, gnädigen und mildthätigen Stiftung ein jeder Soldat die erwünschte Perspective haben, und mit dankbarer Freude ersehen würde, daß nicht nur er in seinem hohen Alter wohl verpfleget und versorget werden könne, sondern daß auch so gar seine Wittwe und Kinder, sich eines gleichen Beneficii getrösten dürfen. Die Soldaten werden also mit Lust, Muth und guten Willen dienen, und ihre Knaben werden nicht begehren aus dem Stande ihrer Väter zu treten. Diese Denckungs-Arth giebt zu einer guten und zuverlässigen Armee die ächte und wahre Grund-Lage.

Saint Germain.

Finck. Gähler. Arnstädt. Ahlefeldt. Schmidt.

General: Kriegs: Directorium,
den 4ten May 1765.

J. Schive.

Da det nye Krigs-Forsatnings Systeme væsentlig adskilte sig fra det gamle deri, at Soldaten nu egentlig er Kongens, istæden for at han tilforne egentlig tilhørte Compagnie-Chefen, saa frembragte denne Hoved-Maxime en heel Forandring i de Indretninger, som bleve giorte til Soldatens bedre Pleye, baade i hans sunde Dage, og i hans Sygdom, saavel i den Tid han tiener, som naar han formedelt Alderdom og Svaghed ikke mere kunde tiene.

De Principia, som ved Ladegaardens Indretning tilforne vare lagte til Grund, vare meget forskiellige fra dem, som denne nye Stiftelse skulde anlegges efter, hvortil kom endnu dette, at Ladegaardens Bygninger behøvede en kostbar Reparation, vare ubegvemme til en forbedret Indretning, og da de kun bestode af een lav Etage, som formedelt Murenes Svaghed ikke kunde imodtage nogen Forhøvelse, saa blev, efter igientagne noye Undersøgesser, besluttet, at forlade Stedet, allerheldst mangfoldige Bequemmeligheder her savnedes, som inde i Staden, til Industrien, Deconomien, Børnens Underviisning oc med mere Fordeel kunde have ved Haanden.

Ladegaarden blev altsaa i Aaret 1768 ved offentlig Auction bortsolgt til Directionen for det civile Fattiges Væsen.

under Hans Kongl. Majst.
Kong CHRISTIAN den SYvende
allernaadigst oprettede
CHRISTIAN'S PLEJE-HUUS
til
gamle Soldaters, Soldater Enkers
Fader- og Moderløse Soldater Børns
PLEJE og OPDRAGELSE

H. um. et del. 1765.

INSCRIPTION,
 udhuggen i en fort Marmor-Plade, der er indfattet i en Muskul af Sandsteen,
 som sidder over Stiftelsens Port,

*****

Efterretning

om

Det Kongelige Christians Pleje-Huus.

§. I.

Om Bygningen og dens Indretninger.

Efterat det Kongel. General-Krigs-Directorium havde kjøbt Hr.
 Commerz-Raad Daemens i store Kongensgade beliggende Gaard
 og Pladser for 16500 Rdlr., og havde approberet de Tegninger,
 som til Bygningernes Indretninger vare forfattede, blev Bygningen strax,

efter den af Hans Kongelige Majestæt allernaadigst approberede Forestilling, i Aaret 1765 foretagen, og For-Huset til store Kongensgade afbrækket.

Men da i Aaret 1766 Hans Kongelige Majestæt, til Rigernes allerførste Bedrøvelse, ved Doden afgik, frembragte dette høye Dødsfald adskillige Forandringer, som standsede denne milde Stiftelses Anlæg og Guldbyrdelse, saa at endog, ved Aarets Slutning, det blev tilkiendegivet Directionen og de øvrige antagne Betientere, til Paaſte at flytte derfra.

Aaret derefter indtraf atter andre Forandringer, som voldte, at Bygningen igien blev foretagen, og med største Ehid fortsat, da det tillige blev befaleet, endnu samme Aar at imodtage alle paa Ladegaarden værende Personer.

Det behagede dernest Hans Majestæt, vore nu regierende allernaadigste Konge, at denne i Hans Regierings Tid egentlig fuldendte Indretning skulde kaldes Christians Pleue-Huus.

Med Bygningen og de meest fornødne Indretninger, samt Inventarii Istandsættelse, kom det saavidt, at 1769 den 28de May, Capellet ved S. T. Hr. Biskop Harboe høytidelig blev indviet til Stiftelsens offentlige Gudstieneste.

Directionen for Christians Pleue-Huus havde efter Befaling baade gjort Tegningen til alle Bygninger og Indretninger, samt tillige udført hele Bygnings Væsenet, saa og holdet Regnskabet derover; Dette Regnskab blev da i Aaret 1769 den 14de Augusti sluttet, og al-

21

serunderdanigst indleveret; Alle Bygninger og Indret-
 ninger, tilligemed Inventario, kostede i alt 33470 Rdlr. 6ß.
 Naar dertil legges det første Jndkøb = 16500

saar koster det hele Væsen 49970 Rdlr. 6ß.

For ikke at forhøje Bekostningere uden Nødvendighed, blev det
 befaleet, at gjøre al muelig Brug af de paa Stedet foresundne Bygning-
 ger, dette er Aarsagen, hvorfor Symmetrien, og det Zürlige, ikke saa
 meget som Bequemmeligheden er bleven søgt og anbragt.

Til desbedre Oplysning, ere Grund: Profil, og Opstalt: Tegnin-
 gerne, af alle Byninger i Raaber stukne, og herved søyede, med enhver
 Raaber: Tavles egentlige Forklaring.

Forklaring over Tab. I.

Denne viser Grund-Tegningerne over alle Kieldere, med deres Inddeling, dernest og Grund-Pladsen af de Bygninger, hvorunder ingen Kielder er.

Kieldernes Distribution.

- a. Porten paa For-Huset til store Kongensgade.
- b. Portnerens Forstue.
- c. d. Portnerens Bærelse og Kioffen.
- e. f. Kioffen og Bærelse for en Under-Bagtmester.
- g. h. i. Brænde- og Forraads-Kielder for Directeuren.
- l. Forstue.
- m. Brænde-Kielder for en Skoleholder.
- n. En Vasse-Kielder for Bericenterne.
- o. Forraads-Kielder.
- p. Brænde-Kielder for Præsten.
- q. q. q. q. q. Slam-Rister under Vandhusene.
- r. r. Forraads-Kieldere.
- s. Brænde-Kielder.
- t. t. Corridor, under Sygehuset.
- u. u. u. u. Forraads- og Material-Kieldere.
- v. Nedgang, og Sand-Kielder.
- w. Kioffen, og Kulle-Stue.
- x. y. z. Bæver-Kielder til 18 Bæve.

De puncterede Linier,

AA, BB, CC, DD, EE, FF, GG, HH,

vise de Steder, hvor Profil-Tegningerne ere tagne, hvorfor de og correspondere med de Grund-Liniers Bogstaver, som paa Tab. V. og VI. ved Profil-Tegningerne findes hosfattede.

Maalestokken er paa 60 Danske Alen.

Tab. I.

BB

CC

FF

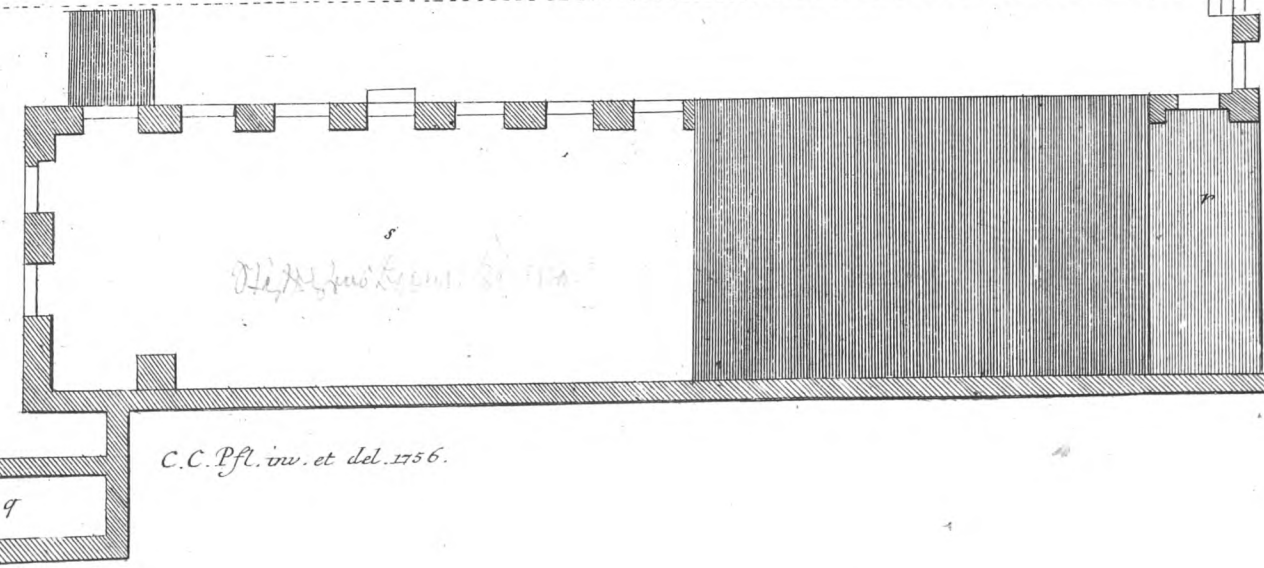
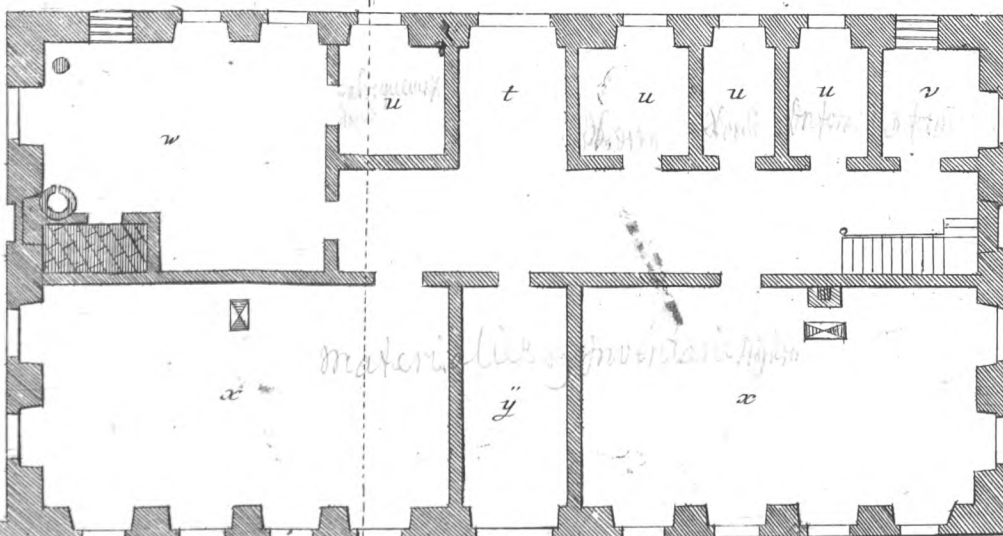
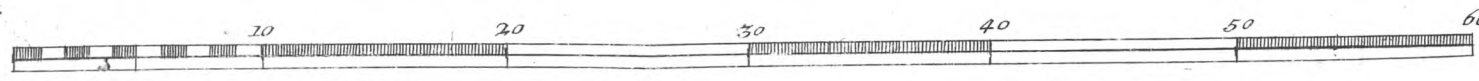
HH

AA

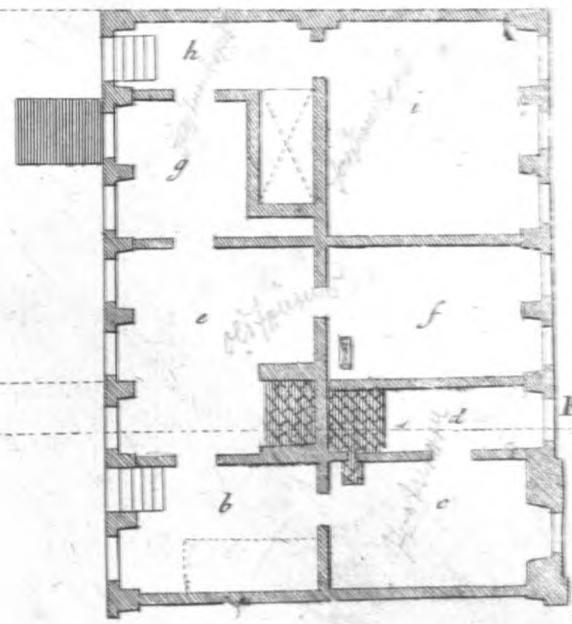
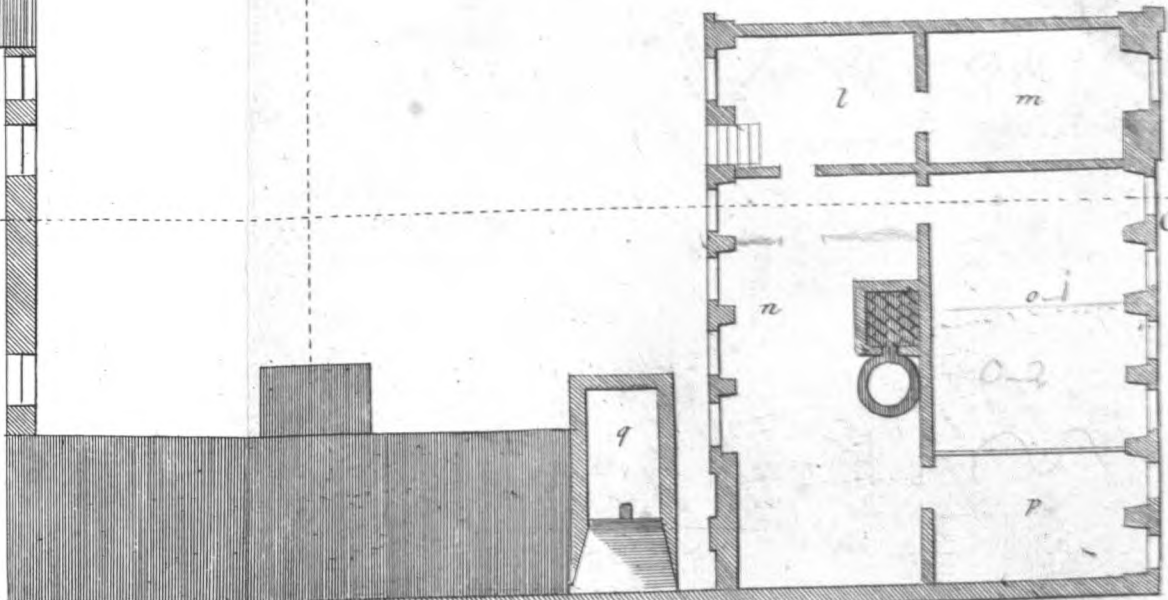
DD

GG

EE

*Die Hofmauer ist aus Bruchsteinen
 die Säulen sind aus Marmor*

C.C. Pfl. inv. et del. 1756.

Schmid. f. 1772

Forflaring over Tab. II.

Denne viser 1) Grund-Tegningen af den heele Christians Pleye-Huus tilhørende Plads, og af alle paa samme staaende Bygninger. 2) Den første Etages Distribution i alle Bygningerne.

Maalet paa alle Pladsens Linier er, efter Danske Alne, og efter Maale-Brevens Indhold, ved hver Linie paategnet.

J. Forhuset til store Kongensgade er den første Etage distribueret saaledes:

a. a. a. a. a. a. Bærelser, Kioffen og Spise-Kammer for Directeuren.

b. b. Comtoir.

c. c. c. c. c. Bærelser og Kioffen for Præsten.

d. Vandhuus for Soldater-Enkerne.

e. e. e. Stiftelsens Kioffen og dertil hørende Veyligheder.

f. f. f. Smaa Skure i Directeurens Gaard.

g. Capellet.

h. h. h. Bærelse og Kioffen for Pleye-Commissairen.

i. En Gang til Spise-Sahlene. k. k. Tvende Spise-Kamre.

l. Skienke-Stuen.

m. m. Spise-Sahle til 400 Personer.

n. Vandhuus for Dreng-Børnene.

o. Communication med Syge-Huset.

p. r. Bærelser for Feldtkar-Svennen.

q. Gang til Syge-Husets Corridor.

t. Corridor.

s. u. v. w. x. Syge-Stuer.

y. y. Vandhuse.

z. Brænde-Gaard.

a 1. Vandhuse for Berientere.

a 2. Sprønte-Huus.

a 3. Bogn-Skuur.

a 4. Stald og Stald-Kammer.

a 5. Hør-Magazin.

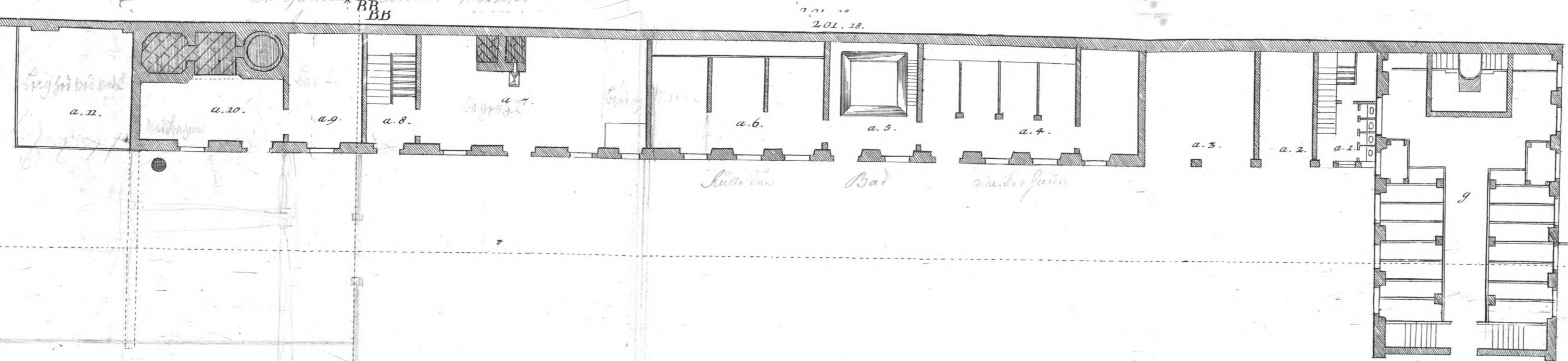
a 6. Roe-Stald for Stiftelsen.

a 7. En Bøver-Stue til 8 Bøve.

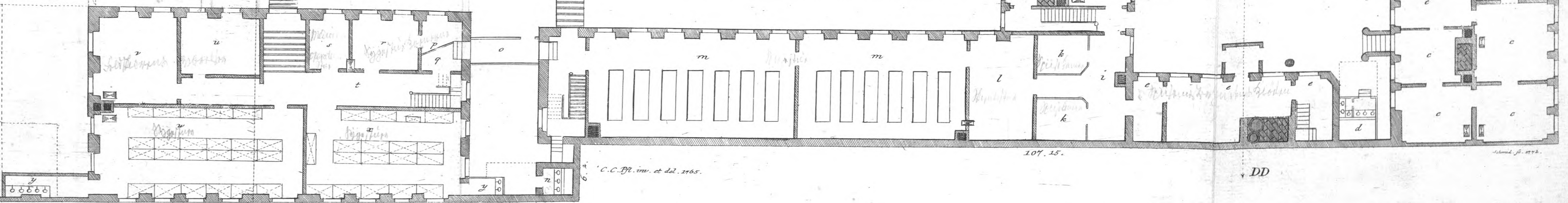
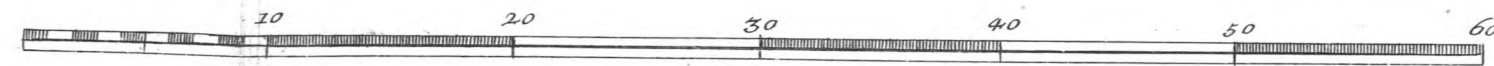
a 8. Forstue.

a 9. a 10. a 11. Vask-Huus med dertil hørende Veyligheder.

Tab. II.

Küche *Bad* *Wasserstein*

C.C. 178. inv. et del. 1765.

107. 15.

107. 15.

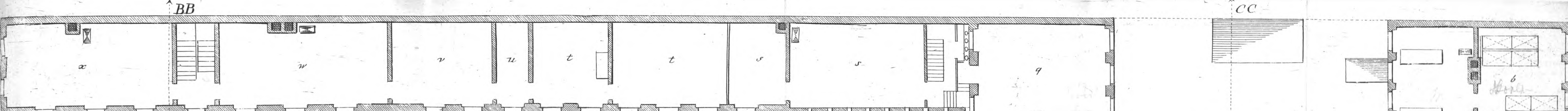
24

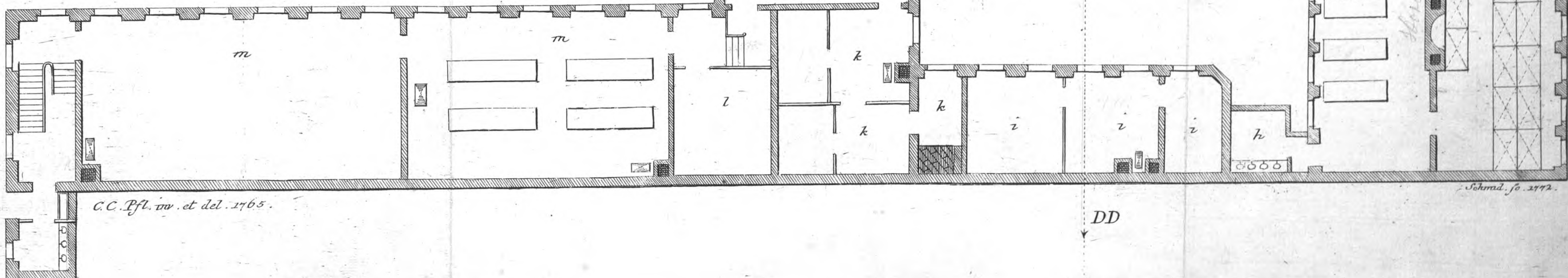
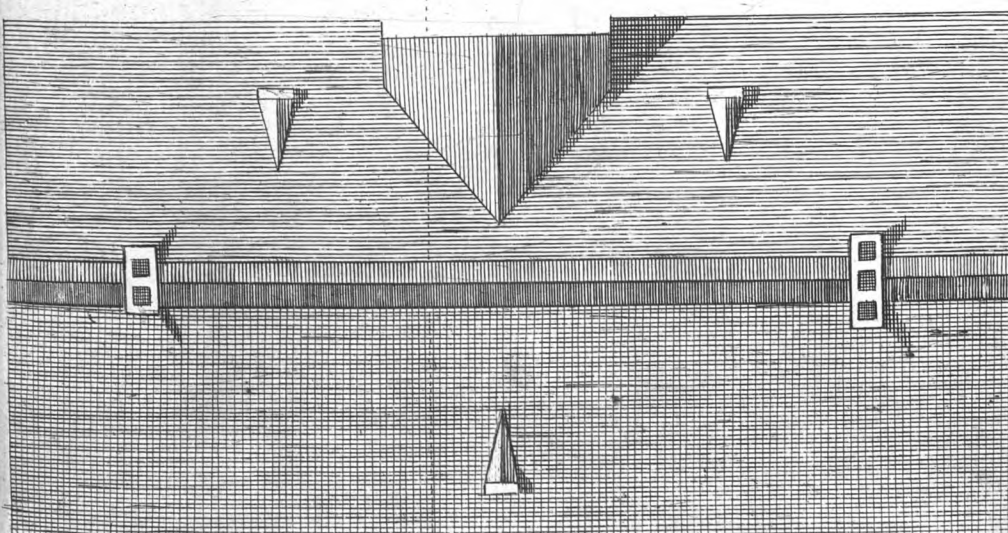
Forklaring over Tab. III.

Denne viser Distributionen i anden Etage.

- a. Konernes Dag- og Spinde- Stue.
- b. En Sov- Stue for Koner.
- c. c. Deignens Bærelser.
- d. e. Kamre for Betientere.
- f. Invalidernes Dag- Stue.
- g. Sove- Stue for Invalider.
- h. Vandhuus for Invalider.
- i. i. i. Bærelse og Leylighed for Huusholderste og Koffe- Pigern.
- k. k. k. Bærelse og Kioffen for Skriv- og Regnemester.
- l. Et lidet Magazin.
- m. Værreths Magazin.
- m. Drengenes Skole- og Dag- Stue.
- o. o. Comtoir og Afleverings- Stue.
- p. p. Bærelse og Kioffen for Gouvernanten over Pige- Børnene
- q. q. r. Pigernes Dag- Arbejds- og Klæde- Kammere.
- s. s. Bærelser for de mindste Pige- Børn.
- t. t. Høe- og Halm- Loft.
- u. v. w. Skoemager- Skræder- og Snedker- Værksteder.
- x. Bolbines og Kende- Stue.

Tab. III.

C.C. Pfl. inv. et del. 1765.

Schmüd. fo. 2792.

BB

CC

FF

EE

HH

GG

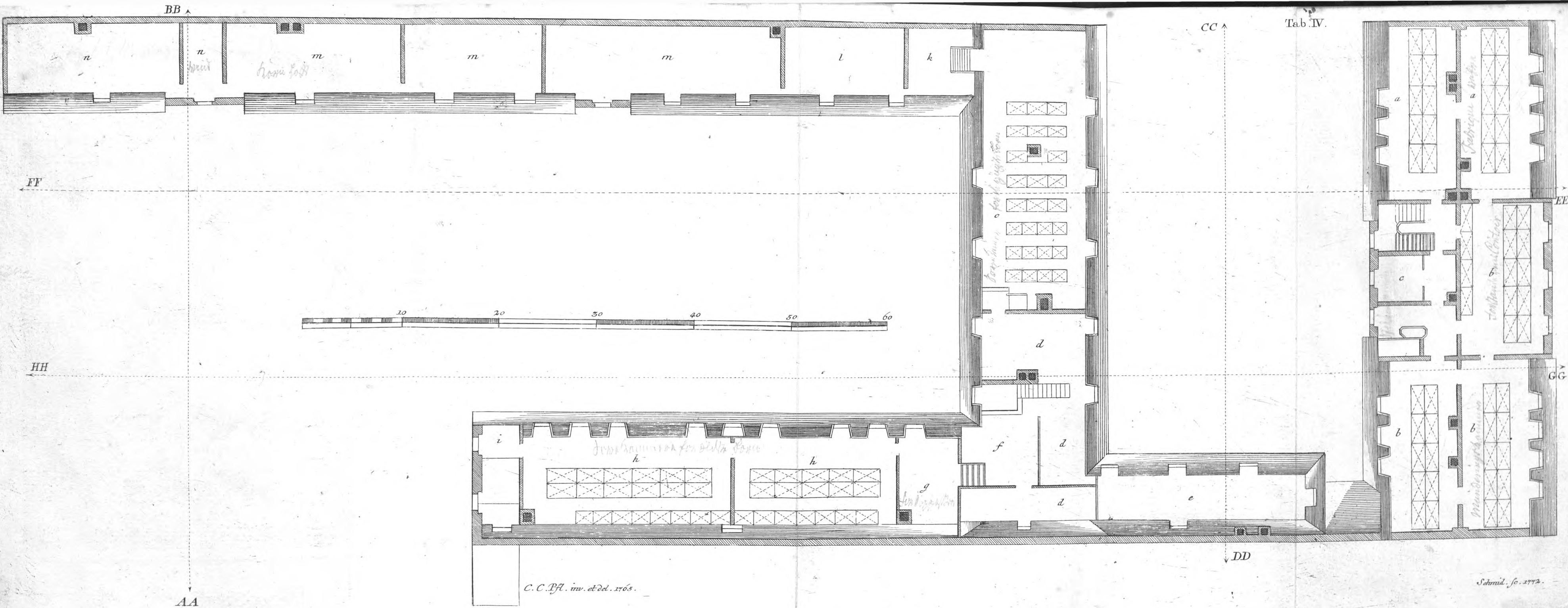
11

26

Forflaring over Tab. IV.

Denne viser Distributionen af de Bærelser, som ere indrettede i Manzarden, eller den nederste Tag-Brækning.

- a. a. Sove-Stuer for Koner.
- b. b. b. Sove-Stuer for Invalider.
- d. d. d. Garn-Magazin, og Urods-Kamre.
- e. Bryn Loft.
- f. g. Lejlighed og Bærelser for de mindste Dreng- og Børn.
- h. h. Sove-Stuer for Dreng- og Børnene.
- i. Forstue og Opgang til samme.
- k. Forstue og Opgang til Pige-Børnenes Sove-Stue.
- l. Lejlighed til at tørre Vask.
- m. m. m. Hør- og Blaar-Magazin, samt Vask-Lofter.
- n. n. Opgang til samme og Hæspe-Stue.
- o. Pige-Børnenes Sove-Stue.

C. C. Pfl. inv. et del. 1765.

Schmid. sc. 1772.

Forklaring over Tab. V.

Denne viser Opstalt og Profil-Tegningerne, nemlig:

Fig. 1. Opstalt af Forhuset til store Kongensgade.

Fig. 2. Opstalt af Iver-Bygningen i Gaarden.

saar og Profilen a. af Side-Huset, hvor Stiftstestens Kiokken er indrettet.

Profilerne b. c. af tvende smaae Skure i Directorens Gaard.

NB. CC. DD. er Profil-Grund-Linien, som corresponderer med den i Grund-Tegningerne puncterede Linier CC. DD.

Fig. 3. f. Opstalt af det tværs over Bag-Gaarden staaende Staket.

e. Opstalt af den bageste Brand-Muur, som gaaer ud til Norgesgade.

d. Profil af Syge-Huset.

g. Profil af den lange Side-Bygning i Bag-Gaarden, imod Søe-Cadet-Academiet.

NB. AA. BB. er Profil-Grund-Linien, som corresponderer med den i Grund-Tegningerne puncterede Linier A. A. B. B.

Fig. 2.

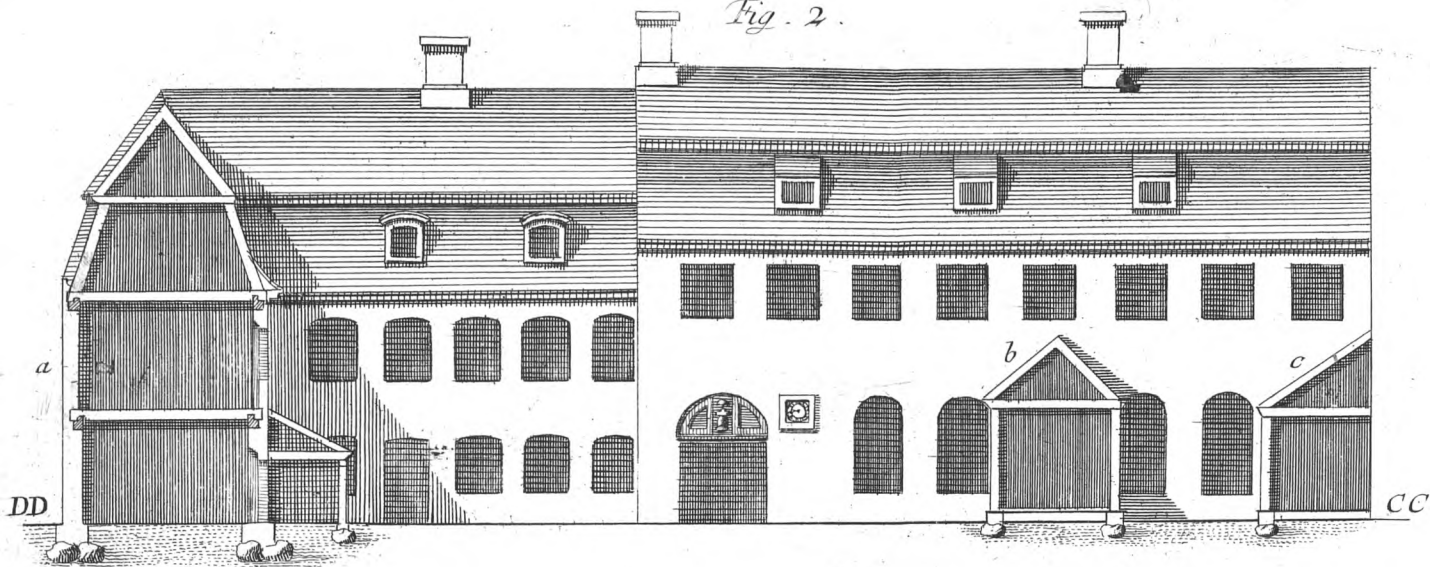

Fig. 1.

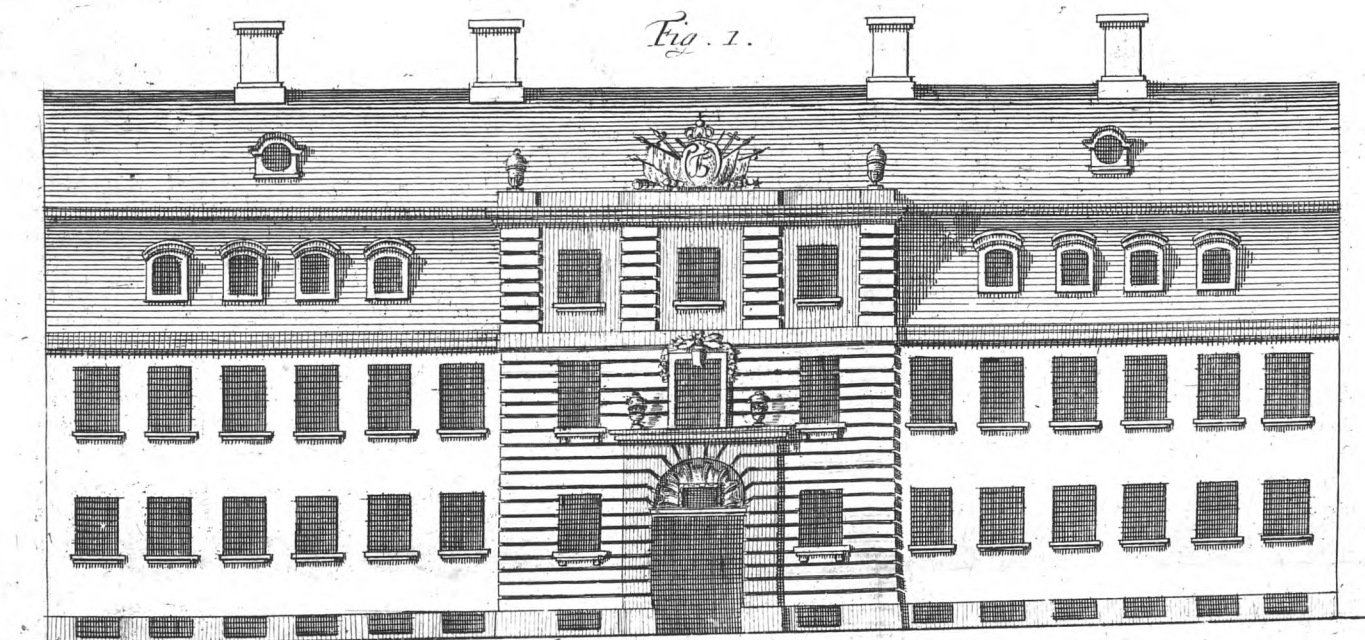
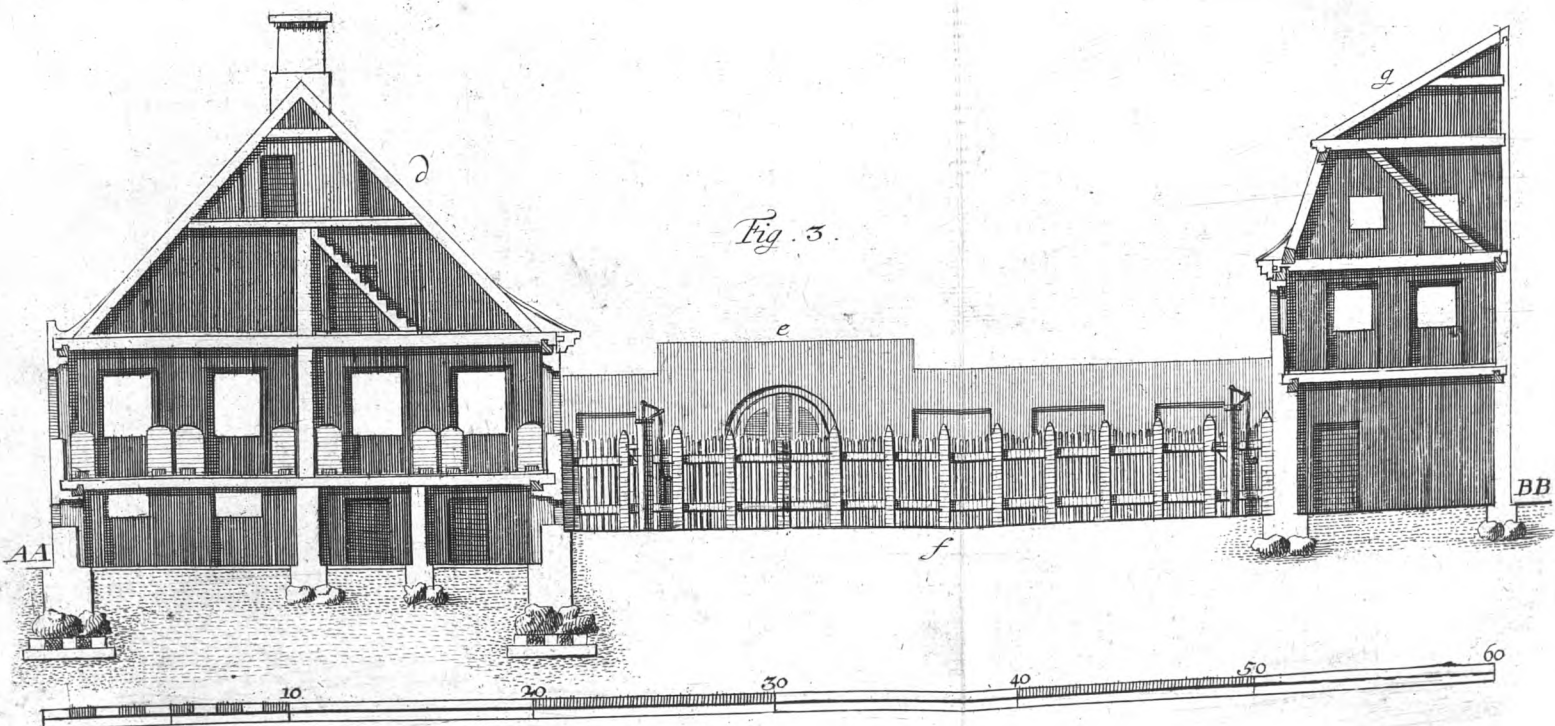

Fig. 3.

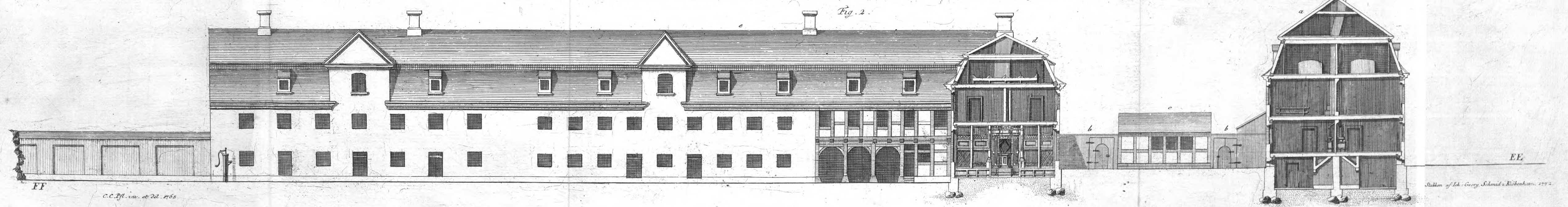
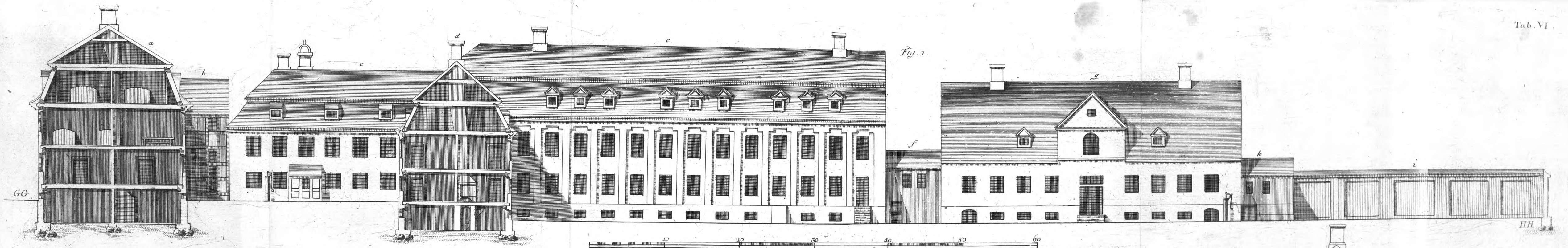

Forklaring over Tab. VI.

Denne viser Opstalten af alle Side-Bygninger, og Profilerne af alle Ever-Bygninger, nemlig:

- Fig. 1. a. Profil af Forhusets østre Ende til store Kongensgade.
b. Opstalt af Vandhuset for Invaliderne.
c. Opstalt af det smalle Side-Huus, hvor Stiftstestens Klokker er.
d. Profil af Ever-Husets lave og østre Ende.
e. Opstalt af det lange Side-Huus, hvor Spise-Salene og Dreng- Børnenes Værelser ere.
f. Opstalt af Communicationen imellem dette Side-Huus, og Syge-Huset.
g. Opstalt af Syge-Huset.
h. Opstalt af Vand-Huset for de syge Røner.
i. Opstalt af Brand-Muren imod Friderichs-Hospitals Haugen.
NB. GG. HH. er Profil Grund-Linien, som corresponderer med den i Grund-Tegningerne puncterede Linie GG. HH.

- Fig. 2. a. Profil af Forhusets vestre Ende til store Kongensgade.
b. b. c. Opstalt af det lille Skuur og Plankeværk, som indhegner Directeurens Gaard.
d. Profil af Ever-Bygningens høje og vestre Ende, giennemstikende Kirken, og Pige-Børnenes Værelser.
e. Opstalt af det lange Halv-Tags Side-Huus, indrettet til Sprente-Huus, Bognskuur, Stald, Bæver-Sahl, Basker-Huus, som tillige kan være Brøgs og Bager-Huus, Skomager-Skræder- og Smedker-Bærksteder ic.
NB. EE. FF. er Profil Grund-Linien, som corresponderer med den i Grund-Tegningerne puncterede Linie EE. FF.

C.C. Pfl. inv. et del. 1765

Statten of Joh. Georg Schmid & Kriehbaum 1772

§. 2.

Om de udi Christians Pleye-Huus indkomne Personers Af- og Tilgangs-Forhold.

De første som her i Stiftelsen bleve indtagne, vare 20 Børn af det saa kaldte Militaire Pleye-Huus i St. Peders-Strædet, hvilke den 12te September 1765 herhid bleve forflyttede. Dernest bleve alle paa Krigs-Hospitals Ladegaarden værende Lemmer, i alt 189 Personer, den 12te November 1767 ligeledes hidbragte, og siden efter ere de indkomne Personers Antal, der ikkuns egentlig var bestemt til 300, saaledes tilvoven, at det allerede haver overgaaet 500 Personer.

Da en vis fastsat Tidspunct bekvemmeligst viser det imellem Af- og Tilgang værende Forhold, saa ansættes den 30te September 1772 til Terminus ad quem, og den 12te September 1765 bliver Terminus a quo, sølgelig indbefatter denne Efterretning en Tids-Rum af 7 Aar, og den er forfattet i 6 Tabeller, saa at de væsentligste Forandringer i Af- og Tilgangen saa got som med et Dyekast kan oversees.

Den første Tabel

viser, hvor mange Personer hver Aar ere indkomne.

Fra den 12te Septbr. 1765 til den 30te Septbr. 1772 ere Tid efter anden her i Stiftelsen indkomne, nemlig:								
J Aarene	1765	1767	1768	1769	1770	1771	1772	Summa.
Mænd	5	76	88	86	62	100	64	476
Koner	1	68	38	31	34	35	27	233
Dreng- Børn	11	53	39	39	47	54	74	317
Pige- Børn	9	39	49	37	48	20	43	245
Summa	20	236	214	202	191	209	208	1271

Den anden Tabel

viser Personernes Alder, da de bleve indtagne.

De fra den 12te Sept. 1765, til 30te Sept. 1772 i Christians Pleje-Huus indkomne Personer have været af følgende Aldere.

Mænd og Koner fra 20 til 97 Aars Alder.				Børn og unge Mennesker fra $\frac{1}{4}$ Aar til 34 Aar.			
Mænd.		Koner.		Drenge og unge Mennesker.		Piger.	
hvad Af Alder.	hvor mange.	hvad Af Alder.	hvor mange.	hvad Af Alder.	hvor mange	hvad Af Alder.	hvor mange.
Fra 20, til 49 Aar incl.	151	Fra 36, til 49 Aar incl.	59	Paa $\frac{1}{4}$ Aar gl.	3	Paa $\frac{1}{4}$ Aar gl.	2
50	15	50	5	$\frac{1}{2}$	4	$\frac{1}{2}$	3
51	8	51	6	$\frac{3}{4}$	3	$\frac{3}{4}$	3
52	11	52	10	1	3	1	5
53	18	53	5	2	12	2	11
54	9	54	3	3	15	3	11
55	13	55	3	4	17	4	17
56	23	56	5	5	17	5	17
57	10	57	4	6	35	6	23
58	19	58	7	7	30	7	25
59	12	59	9	8	24	8	16
60	13	60	9	9	26	9	18
61	15	61	10	10	21	10	16
62	13	62	8	11	21	11	14
63	11	63	6	12	21	12	15
64	16	64	4	13	24	13	10
65	10	65	4	14	19	14	15
66	8	66	8	15	6	15	9
67	7	67	5	16	6	16	5
68	13	68	1	17	5	17	2
69	8	69	2	18	3	18	1
70	12	70	5	20	1	19	1
71	4	71	6	23	1	20	2
72	5	72	8	∴	∴	22	1
73	4	73	5	∴	∴	24	1
74	4	74	2	∴	∴	25	1
75	6	75	4	∴	∴	34	1
76	3	76	3	∴	∴	∴	∴
77	5	77	2	∴	∴	∴	∴
78	4	78	2	∴	∴	∴	∴
79	7	79	3	∴	∴	∴	∴
80	4	81	2	∴	∴	∴	∴
81	5	82	4	∴	∴	∴	∴
82	5	84	5	∴	∴	∴	∴
83	2	85	2	∴	∴	∴	∴
84	3	86	1	∴	∴	∴	∴
85	1	91	1	∴	∴	∴	∴
87	1	92	3	∴	∴	∴	∴
90	1	93	1	∴	∴	∴	∴
∴	∴	97	1	∴	∴	∴	∴
Summa Mænd	476	Summa Koner	233	Summa Drenge	317	Summa Piger	245

hvilke tilsammen udgiøre 1271 Personer.

NB. De i Mændenes Rubrique anførte tildeels endnu unge Personer ere saadanne, som i Kongens Tjeneste have faaet et og andet Legems Bræk, eller Sinde-Syge, og derfor af Collegio have erholdet Anviisning til Cuur og Forslegning at indtages.

De i Drengenes og Pigerens Rubriquer anførte Personer af 20 Aar og derover, ere saadanne unge Mennesker, der formedelt Slag og deslige Tilfælde ere indkomne.

Den tredie Tabel

viser Aar-viis, hvor mange Personer ved Døden ere afgangne.

Fra den 12te September 1765 til den 30te September 1772 ere hvert Aar ved Døden afgangne, nemlig:							
J Aarene	1767	1768	1769	1770	1771	1772	Summa.
Mænd	4	28	27	30	43	18	150
Koner	3	15	3	21	20	10	72
Drenge	2	13	13	13	9	30	80
Piger	1	15	11	16	4	24	71
Summa	10	71	54	80	76	82	373

Den fjerde Tabel

viser, af hvad Sygdomme, og hvor mange Personer af hver Slags Sygdom ved Døden ere afgangne.

De ved Døden afgangne 373 Personer ere af følgende Sygdomme og Tilfælde borteprævede.					
Af hvad Sygdomme.	Mænd.	Koner.	Drenge.	Piger.	Summa.
Lunge og Svindsot.	83	19	32	34	168
Alberdom.	25	20	:	:	45
Batterisot.	8	5	11	5	29
Slag.	6	15	10	9	40
Gullisot.	3	:	:	2	5
Feber.	14	6	12	5	37
Kræft.	1	1	:	:	2
Brok-Skade.	1	1	:	:	2
Gigt.	5	:	:	:	5
Fistel-Skade.	1	:	:	:	1
Koldfyv.	1	:	:	:	1
Durchløb.	:	5	5	4	14
Børne-Kopper.	:	:	2	1	3
Meslinger.	:	:	8	10	18
Frislinger.	:	:	:	1	1
Waldsom.	2	:	:	:	2
Summa	150	72	80	71	373

Den femte Tabel

viser, hvor mange gamle Personer af Stiftelsen ere udgangne, hvoraf endeel efter Omstændighederne med Højs-Penge ere understøttede: Saa og hvor mange Børn til deres egen Elagt ere udgivne, samt hvor mange til Kongens Tjeneste, til borgerlige Tjenester, og til Haandværks-Mestere ere udfomne, og udsatte.

Fra den 12te Sept. 1765 til den 30te Sept. 1772 ere her fra
Stiftelsen udgangne:

I Aarene	Mænd	Koner	Drenge.				Piger.		Summa. aarlig.
			til deres Beñer	til Kong. Tjeneste	til Haand- værkere.	und- vigte.	til deres Beñer	til at tiene.	
1767	1	1	1	1	6	1	1	8	
1768	22	12	8	1	1	11	2	57	
1769	34	13	13	1	1	6	7	75	
1770	36	18	5	2	10	1	10	93	
1771	44	10	16	3	4	8	11	96	
1772	39	10	3	1	9	2	6	85	
Summa	175	63	45	8	31	4	42	414	

Den siette Tabel

viser, hvor mange Børn der ere bragte til Confirmation.

Fra den 12te Sept. 1765 til den 30te Sept. 1772 ere her i Stiftelsen
bragte til Confirmation.

I Aarene	1767	1768	1769	1770	1771	1772	Summa.
Drenge	6	4	3	15	6	20	54
Piger	1	11	6	10	8	6	42
Summa	7	15	9	25	14	26	96

Tabel,

som viser, hvor mange Personer der vare i Stiftelsen den 30te Septbr. 1772, og hvad Alder de havde.

Mænd og Koner.				Børn og unge Mennesker af begge Køn.			
Mænd fra 20 til 84 Aar.		Koner fra 36 til 84 Aar.		Drenge og unge Mennesker.		Piger.	
Af hvad Alder.	hvor mange	Af hvad Alder.	hvor mange.	Af hvad Alder	hvor mange.	Af hvad Alder.	hvor mange.
Fra 20 til 49 Aar incl.	29	Fra 36 til 49 Aar incl.	11	1 Aar gl.	1	2 Aar gl.	2
50 Aar gl.	5	50 Aar gl.	3	2	1	3	4
51	1	51	2	3	2	4	3
52	5	52	4	4	2	5	2
53	5	53	1	5	5	6	4
54	3	54	1	6	11	7	5
55	5	55	1	7	8	8	6
56	5	56	1	8	17	9	6
58	7	57	1	9	12	10	9
59	7	58	5	10	10	11	10
60	8	59	5	11	8	12	13
61	7	60	7	12	17	13	4
62	10	61	4	13	16	14	6
63	6	62	1	14	5	15	2
64	6	63	2	15	12	16	4
65	4	64	5	16	10	17	4
66	4	65	3	17	6	19	1
67	1	66	5	18	3	25	1
68	4	67	2	20	1	27	1
69	2	69	2	22	1	36	1
70	4	70	4	26	1	:	:
71	2	71	4	:	:	:	:
72	2	72	3	:	:	:	:
73	1	73	3	:	:	:	:
74	2	74	2	:	:	:	:
75	2	75	2	:	:	:	:
76	2	76	2	:	:	:	:
77	4	77	2	:	:	:	:
78	2	78	2	:	:	:	:
79	2	79	1	:	:	:	:
80	1	82	1	:	:	:	:
81	1	84	3	:	:	:	:
84	1	:	:	:	:	:	:
Summa Mænd 150		Summa Koner 95		Summa Drenge 149		Summa Piger 88	
hvilke tilsammen udgjøre 482 Personer.							

Uf de fra den 12te September 1765 til den 30te September 1772 her i Stiftelsen indkomne Personer har der, efter den anden Tabells Anviisning, været 160 Mænd, som ved deres Modtagelse vare 60 indtil 90 Aar gamle, ligeledes vare der 117 Koner af 60 indtil 97 Aars Alder, folgelig 307 Personer, af hvilke den yngste var 60, og den ældste 97 Aar gammel. Paa den anden Side vare der 109 Dreng-Børn, og 92 Pige-Børn, tilsammen 201 smaae Børn, hvoraf de ældste en vare ældre end 6 Aar, og de yngste ikkuns et Fierding Aar gamle. Altsaa udgjorde baade Gamle og Unge et Antal af 508 Personer, der vare af den menneskelige Alders begge Yderligheder.

Naar man legger denne sidste Anmærkning til Grund, og derefter sammenligner de Afdødes Antal, som efter den tredie Tabel i alt har været 370 Personer, imod de indtagne, som efter den første Tabel har været 1271 Personer, saa findes Forholdet yandske lemsældigt, da, uagtet 508 Personer have været deels af den spædste, deels af den høieste, begge Slags folgelig af den skrobeligste Alder, saa ere dog i en Tid af 7 Aar ikke engang en tredie Part deraf bortdød. I Henseende til Børnerne er dette Forhold endnu lemsældigere, da der af 562 indkomne Børn ikkuns 151 ere døde, uagtet at mere end 200 Børn have i samme Tid været angrebet af Børne-Kopper og Meslinger, og disse Sygdommes sædvanlige Folger.

Denne Anmærkning kan endnu legges til, at de allerfleste Børns Sundheds og Legems Betskaffenhed nesten aldeles er svækket, fordærvet, og forknyttet, førend de komme herind i Stiftelsen; Lunge- og Svindsot, Ufordoyelse, Batterfot, Salt-Flod, Brok-Skader, ja endog med arvede veneriske Tilfælde, yttre sig i større og mindre Grad hos de fleste af disse elendige Børn.

Paa saadan Børnenes medbragte og forud havde svækkede og svage-
lige Sundheds-Tilstand, grunder sig meget ofte den blege Ansigts-Farve
og det gustne Udseende, som sædvanlig sees hos Børn i samlede Anstalter
og Waisenhuuse, og som, uden tilstrækkelig Grund, angives for en ufeys-
bar Virkning af den Samling og Samqvem, i hvilken Børn paa saa-
danne Stæder holdes og opfodes.

Formedest Mangel paa fordøielig og sund Føde, ved Uordentlighed
i Spise og Drikke, ved udstaaet Nøgenhed, Hunger og Kulde, ere disse
Børns Legemers spæde Kar opfyldte og bespændte med usunde, fordærve-
de og forraadnende Vædsker; Naar nu deres Natur under en ordentlig
Vleye igjen skal skille sig af med disse indsuiede fordærvede Vædsker, og skal
arbejde sig igiennem til sin egen Fornøelse, da er det begribeligt, at dette
Natures Arbejde maae, i en vis Forstand, saa got som giøre Vold paa
Legemets indvortes og udvortes Deele, saa længe nu som disse voldsomme
Virksomheder vare, maae Livs-Væderne og Legems Kræfterne udholde de
sværeste, og meget ofte de farligste Stød, hvilke uforbigængelig maae
fiendes og blive synlige i Børnenes udvortes Udseende, og det i Forhold
med de fordærvede Safters Mængde og deres Grad af Fordærvelse.

Da det endnu er problematisk, om det er fordeelagtigere for Børne-
nes Conservation, og for Staten, at oplække og opføde dem i samlede
Anstalter, og der at opdrage dem i nyttige Kundskaber efter bestemte Reg-
ler, eller om det er fordeelagtigere for Børnenes Conservation og gode Op-
dragelse, at de, adspredte, udsættes hos Bønder og Borgere, og indtil
deres fiortende Aar der holdes i Kost, saa vil det maaskee ikke mishage nog-
le Læsere i Antledning af denne Hypothese, her at finde tvende Efterretnin-
ger, som just ikke ere saa almindelig bekiendte, og som General-Superin-
tendenten Jacobi i Zelle i et af sine Skrifter haver anført saaledes: „ Bed

„ De

„ de fortreffige Hitte-Børns Anstalter i Kiøbenhavn ere fra den 5te Au-
„ gust 1750 til den 23de Decbr. 1758 optagne 2605 Hitte-Børn. Her-
„ af ere til deres Modre afgivne 516, og ifkuns 2089 til Underholdning
„ tilbage blevne. Af disse ere atter af deres Forældre tilbage forlangte 121;
„ følgelig bleve ifkuns 1968 beholdne i Forpffegning. Heraf vare den
„ 23de Decbr. 1758 1578 døde, og ifkuns 390 Børn mere i Live, det
„ er neppe troeligt, at disse overblevne 390 Børn alle have beholdt Livet,
„ og ere blevne suldoorne. Disse 390 Børn udgiøre ifkuns den femte
„ Deel af det til Opklæffelse modtagne Antal.

„ Af den meget store Hitte-Børns Anstalt i London, ere fra den
„ 25de Martii 1741, til den 31te Decbr. 1764, optagne 16484 Børn.
„ De diende Børn bleve udsatte til Pleye-Modre paa Landet, og siden ef-
„ ter fordeelte i syv Hospitaller i adskillige Egne i Landet. Jeg veed ikke,
„ i hvad Alder dette sidste skeede, men formodentlig har det været i deres
„ femte Aar, siden de i denne Alder udi Hospitallerne inoculeres. Den
„ 31te Decbr. 1764 vare der 3255 Børn hos Pleye-Modre paa Landet.
„ naar de fradrages fra 16484, saa blive tilovers 13229. Heraf have For-
„ ældrene taget tilbage 158, 419 ere blevne saa gamle, at de have kundet
„ komme i Lære, og 1776 vare endnu i Hospitallerne. Antallet af dem,
„ som omtrent have opnaaet det siette Aar, bliver altsaa 2353. Men
„ Antallet paa de Døde var 10876. Følgelig have ifkuns 2353 iblant
„ 13229 Børn opnaaet det siette Aar, naar man endog antager, at de
„ Børn, som Forældrene tage tilbage, vare saa gamle; Altsaa oplever
„ omtrent hver siette Barn det siette Aar. — Intet andet end Penge, og
„ deres (Pleye-Mødrenes) egen Underholdning driver dem til at legge fat-
„ tige Hitte-Børn ved deres Bryst. Den, som paa anden Maade kan
„ ernære sig, gjør det ikke. Derfor koster et saaledes udsat Barn meget,
„ og faaer dog meget sielden den Pleye, som et Barn har af sine Forældre.“

Naar disse toende Erfaringer sættes ved Siden af Christians Pleje-Huses Erfaring, og det sees, at de første vise et Forhold af meer end fire femte Deele, men den sidste af mindre end en tredie Deel Børn, som ere døde, saa bestemme disse Erfaringer rigtigt, at samlede Anstalter ere et sikrere Middel til at conservere Børn, at forskaffe dem en dydig og god Opdragelse, og af dem at danne nyttige Borgere, end naar man, endog for deres Mængdes Skyld, maae forfalde til, saa got som at give dem hen til Bettlere, og til Personer uden Bals, for at opfores og opdrages. Dette, at forsørge fattige Børn, indbefatter noget mere, end at betale nogle faae Rigsdaler i Kostpenge for dem.

Hitte-Børns, eller egentlig frie Jorde-Moderes Anstalter ere visselig en Birkning af den ømmeste Menneske-Kiærlighed; De Mord, som saa ofte ere giorte paa uhykkelige og uskyldige Børn, og som da have draget Modernes Henrettelse efter sig, disse sorgelige Tilfælde have foranlediget saadanne Anstalter, der skulde forekomme og forskaane: Ikke destomindre have disse Anstalter ikke kundet vise den velgiørende Indflydelse paa det Almindelige som tilsigtedes. Paa den eene Side ere de, ved at være Losagtigheds Skiul, tillige dets uformærkte Forfremmelse, paa den anden Side formaaer de ikke at conservere de uhykkelige Børn. Vil man fordeele de fra den 5te August 1750, til den 23de Decbr. 1758 bortdøde 1968 uægte Børn paa 8 Aar, saa bliver der 246 Børn til hvert Aar; Men aldrig kunne Antallet af de aarlig myrdede uægte Børn komme i Ligning med dette Antal saaledes bortdøde.

§. 3.

Om den Orden som iagttages og følges ved Personernes Indtagelse.

Omendskiont at Christians Pleje-Huset har sin egen Direction, saa staaer dog baade Stiftelsen og Directionen igien umiddelbar under det Kongel.

Kongel. Generalitets og Commissariats-Collegio, da dette Collegium administrerer Krigs-Hospitals Cassens Midler, af hvilke denne Stiftelse underholdes.

Det er dette Collegii Omhu for Stiftelsen, og dets besynderlige Opmærksomhed, som endog igiennem alle Forandringer haver viist sig lige virksom, at tilskrive, at denne Stiftelse hidindtil har kundet opfylde det velgiørende Dyemed, i hvilket den af Høystsalig Kong Friderich den Femte blev befalet at skulde anlegges.

Den af allerhøyst bemeldte Konge under den 15de May 1765 allerede approberede Plan, som i Forerindringen findes anført, følges endnu i de væsentligste Stykker.

De sig til Indtagelse mældende Personer (*) anvises deels af Collegio, deels antages de og lige frem af Stiftelsens Direction.

Bed

(*) Bed saadanne Personers Indtagelser er dog en Omstændighed, som behøvede en rigtigere og regelmæssigere Bestemmelse.

En frie Person der træder i Krigs-Tjeneste, og efter 6 a 8 Aars Tjeneste tager sin Afssked derfra, burde ikke være lige berettiget med den Person, som i 20 til 30 Aar er vedbleven at gjøre Tjeneste i Kongens Krigs-Stand; Saa ulige som begges Fortienester ere, saa ulige burde og deres Hæd være til at nyde Underholdning; Naar den første i sit 18de Aar tager Tjeneste, og i sit 26de Aar gaar derfra igjen, og naar den anden i sit 18de Aar begynder at tiene, men maaskee først i det 48de Aar, formedelst Utiensdygtighed, faaer sin Afssked derfra, da er Forfiallen uenssynlig paa den Væne, som de begge efter deres ulige Alder og Legems Kræfters Betskaffenhed kan have, til at fortiene deres Brød.

Den Maxime er antagen i mere end een Stat, at en frie borgerlig Person, som begiver sig i Krigs-Tjeneste, og derfra, efter nogle faae Aars Forløb, selv tager sin Afssked, da aldeles træder tilbage igjen i den borgerlige Klasse, uden at have nogen

Ved enhver Persons Indtagelse indskrives Navnet tilligemed alle tilhørende Efterretninger i den egentlig dertil indrettede Stamme-Bog, hvoraf der ere fire, een til Mændene, een til Konerne, een til Drengene, og een til Pigerne, der er og en Stamme-Bog for Betienterne.

Hvad enhver medbringer ind i Stiftelsen, indføres i en anden Protocoll, og Personen, som faaer sit tilkommende Tall-Nummer, faaer tillige en Bog, i hvilken dens medbragte Sager specificeres, og som er et Slags Control imod Hoved-Bøgerne, i samme Bog indføres og, hvad Personen Tid efter anden faaer af Stiftelsen, og paa alle de medbragte, og ellers af samme Person i Brug havende Stykker sættes og trykkes Stiftelsens Stempel, og Personens Nummer.

§. 4.

nogen videre Sammenhæng med Krigsstanden. I disse Stater har ikkun den gamle og længe tiente Krigsmand, eller og den, som i Krigs-Tjenesten haver faaet Skade paa Legem og Sundhed, Ret til at faae Underholdning af Krigs-Etatens Fonds. Denne Anordning synes meest passende paa Sagens Natur.

Her har det ved tvende af Høysstsalig Kong Christians den Siette givne Rescripter været anordnet, at en Soldat endnu 6 Aar efter han haver faaet Affkeed, skal henhøre til Forslegning under Krigsstanden, men efter 6 Aars Dimission ansees han først som en borgerlig Person, og underholdes, i paakommende Fattigdom, af Civil-Etatens Fattiges Midler. De forskjellige Maader at forklare disse Kongelige Rescripter paa, have anseelig udvidet den til 6 Aar ansatte Termin, thi naar en beaffkediget Soldat, imod Slutningen af det siette Aar efter erholdne Affkeed, meldede sig at behøve, og virkelig fik Understøtning, saa regnedes atter 6 Aar fra denne Understøttelses Dag af, og saaledes videre i det uendelige: Denne Forklarings Maade, og de vel hyppig tilladte Giftermaale iblant de tienende Soldater, der foranledige denne Stands Armod, har paadraget Krigs-Hospitals Cassen svære aarlige Byrder og Udgifter.

§. 4.

Om den daglig iagttagende Skik og Orden.

Mænd, og Koner, Dreng, og Piger have, hver Classe for sig, egne og fra hinanden adskilte Bærelser: De have nogle med Varme, hvori de opholde sig om Dagen, og andre uden Varme, hvori de sove om Natten.

I Sygehuset, som er en gandke for sig selv staaende Bygning, ere og fire særskilte Syge-Stuer, nemlig for Mænd, Koner, Dreng og Piger.

Morgen, Middag og Aften ringes, efter visse Aarsens Tider, paa en bestemt Time til Bords, og da komme Classerne af baade gamle og unge Personer ned i Spise-Salene, hvor om Morgenen og Aftenen holdes offentlig Bøn med Sang af Skoleholderne, og derefter hver gang, førend Spiisningen begynder, læses nogle Bord-Bønner af en Dreng i hver Sal, ligesom og i hver Sal fire til fem Dreng have Opvartning, med at tage Fade og deslige af Bordene, og bære op igien: Ved Spiisningen ere Bagtimesterne, og tildeels Pleye-Commissairen tilstæde, for at haandhave god Orden, Stilhed, og Modestie.

Af denne Leyslighed, at have hele Stiftelsens sunde Personer trende gange om Dagen samlet og under Dyne, betiener Directionen sig, for, ved offentlige Erindringer, Advarseler, og Bebrejdelser, efter Omstændighederne, at forekomme Uorden, Usædelighed, og saadanne Laster, som een eller anden kan have begaaet, eller vlist Tilbøyelighed til, og som med største Omhyggelighed maae forhindres, ey at indsnige sig i Stiftelsen.

Den militaire Disciplin har saa store Fordeele, at den med den beste Nytte kan anvendes i denne Stiftelse, som nesten allene bestaaer af

Personer af Krigsstanden: Orden, Subordination, Lydighed, og en vis Grad af Nysgjornhed, ere denne Stands egne, og nesten mechanicke Egenskaber, derfor ere alle her i Stiftelsen indførte Forfatninger, hvor det no-genlunde kan være passende, efter Krigsstandens Grund-Sætninger indrettede; I sær er det skeet hos Dreng-Børnene, da de fornemmelig opdrages til Krigsstanden, for at kunde være endog en Plante-Skole af gode og brugbare Under-Officerer.

At henvise hver Forretning til sin bestemte Dag, Tid og Time, efter Omstændighederne, har foruden mange andre og denne væsentlige Nytte, at ikke lettelig noget glemmes eller forbigaaes, af det som henhører til Orden og Rentlighed ic. I saadan Henseende har hver Dag her sin ordentlige Bestemmelse til een eller flere Arter af Forretninger, som ville blive for vidtloftig at opregne.

Ingen af de Gamle er tvungen til at arbejde, og dog er der nesten ingen ledig, som har Kræfter til at giøre noget; De som have et Haandsværk af den Art, at Stiftelsen kan have Nytte deraf, dem gives Lejlighed til at bruge det, Skrædere, Skomagere, Snekere, Linnedvævere, Strikkere, Børstenbindere, Spindere ic., endog Svovelstikkemagere have alle Arbejds, hver i sit Fag, og disse behøve Handlangere, som atter derved beskæftiges, tillige undervises endeel af Børnene i disse Haandværkere, og bringes saa vidt, at de med bedre Fordeel kunne udsættes til Amts-Mestere. Det som Stiftelsen sparer ved denne Bindfælsigheds Indretning, er temmelig anseelig, da alle nye Skoe, Klæder, Linner, Slik-Arbejde, Strømper ic., som ellers sædvanlig for fuld Betaling bestilles og forfærdiges uden for deslige Stiftelser, endog paa Krigs-Hospitals Ladegaarden har udgiort en betydelig Artikel i Udgiften. Maaden, hvorpaa disse Arbejds-Arter her føres, er saaledes: Directionen kjober de raae Materialier af

Hør,

Hør, Uld, garved Læder ic, deraf udgives paa visse bestemte Dage til hver Slags Arbejdere det, og saa meget, som man nu af Erfarenhed har lært, der paa eengang uden Spilde kan forarbejdes. Jo mere Inddeeling, jo mere Orden, derfor ere og alle saadanne Haand- Arbejdere inddeelte i deres særskilte Classer, og hver Classe har sin Formand, som uddeler Arbejdet, og maae være ansvarlig derfor. Til at opmuntre Bindsskibeligheden, gives efter Arbejds-Arternes Beskaffenhed Douceurer for Arbejdet, saa at man, ved at søge den beste Proportion, har befunden, at Stiftelsen med Fordeel kan betale i saadanne Douceurer $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{5}$, og $\frac{1}{6}$ Part af den Arbejds-Løn, som Arbejdet ellers uden for Huset kunde koste. Dette er alligevel ikkuns at forstaae om de gamle Personer, thi det Arbejds, som Bornene forsærdige, og som ikke er lidet, dette er en reen Binding for Stiftelsen; Dog har man funden nødvendig, at tillege de ved det her anlagte Linned Bæverie i virkelig Lære staaende Drengene en liden Douceur, siden de endog her kan givres til Svenne i Linned-Bæveriet. Denne Bindsskibeligheids Deel skal siden videre oplyses.

Omendskiont ingen tvinges til Arbejde, saa forefalder der dog adskillig Huus- og Handlanger Gierning, hvortil alle uden Forskiel ansiges efter Tour og Orden.

Bagtmesteren holder en ordentlig Commandeer-Roulle, og derefter beordres alle de til Huus-Tjenesten fra Tid til Tid behøvende Personer, uden at forbigaae end ikke de gamle og svage, hvilke dog ikke maae gjøre mere, end deres Kræfter vel tillade, men allene derfor commanderes, for ikke at opvække Rnir og Jalousie. Saaledes, naar der kjoebes Brænde, maae enhver efter Evne hielpe at hugge, sauge, og bære den, ved Bassen maae enhver Rone efter Ansigtelse være behjelpelig, saavidt hendes Kræfter det tillader, o. s. fr.

Hver Nat commanderes efter Touren to Mand til Brand: Vagt, disse løse hinanden af hver to Timer, give Agt paa Ild og Lys i alle Bygninger, og raabe høyt hver Klokke:Slag.

Stiftelsen har sine nødvendige Brand:Rødfaber, og der ere bestandig commanderede Folk, som forstaae at omgaaes med Sprønterne, saa at enhver veed sin Post i paakommende Ildsvaade. Foruden forovmeldte Brandvagt, commanderes tillige, efter Tour og Orden, af Dreng:Bornene en Vagt af 6 Mand og en Under:Officier, disse løse hinanden af hver to Timer, og patrouillere i Drengenes Sove:Stuer, de melde strax til den over Drengene Opsigt havende Vagtmester, som ligger tæt ved, saasnart de mærke et eller andet uordentligt, og denne Vagt gjør desuden een, til Synne liden, men dog i sig selv væsentlig Nytte, som bestaaer deri, at den ved hver Afkøsning, nemlig hver to Timer opvaagner den Deel af Dreng:Bornene, som ved ingen Invention af Tugtelse har kunder bringes til Reenlighed, hvilket i en saadan Stiftelse, og hos saa mange Born er den største Uleylighed; Efterat mangfoldige Midler forgieves have været anvendte, er dette Mittel, at legge alle saadanne Born samlede hos hinanden, og hver to Timer at lade dem vække, til at staae op, det eeneste som best forekommer baade Forseelsen, og den ubehagelige Nødvendighed, daglig at straffe.

I Stiftelsen er en stor Skriver: Stue, hvor Bogholderiet føres, hvorfra Directionen udgiver alle de Befalinger, som overalt behøves, og hvor enhver henvises til at faae de nødvendige Underretninger om Stiftelsens heele Væsen og Bessaffenhed, trende Dreng:Born have bestandig Ordonans i dette Bureau, og alt hvad der foretages, meldes, begiæres, eller anordnes, skeer her offentlig: Til den Ende ere og alle Stam: Boger, Regnskabs: Boger ic. daglig her ved Haanden, og dette Sted er Stiftelsens sande Centrum.

Enhver

Enhver af Stiftelsens Lemmer, som vil gaae ud af Huset, melder sig paa ovenneldte Contoir, og faaer derfra et Tegn, som han foreviser og afgiver til Portneren, uden Tegn lader Portneren ingen gaae ud. Naar een eller anden (dog kun af gemeene Folk,) kommer ind, for at tale med en Bekjendt i Stiftelsen, melder han det i Porten, hvor da een, af de der daglig som Gsfreydere paa Post staaende tvende Dreng, gaaer med og viser ham hen til den Bekjendte, han søger: Men forend han igien udlades af Porten, maae han gaae op paa Comtoiret, for at hente et egentlig dertil indrettet Tegn. Man har været nødsaget til denne Præcaution, for at forekomme den Utrofskab, som i Begyndelsen af saadanne Folk under Skiul af en Raabe eller Kappe blev begaaet.

Det nægtes ikke tætelig nogen af Stiftelsens Lemmer, om Sognedagene at gaae ud, naar de have noget ordentligt Errende, dog gives denne Tilladelse ikke almindelig, uden om Loverdags og Søndags Eftermiddag: For at forebygge det hver Dags Udloben, hvorved sædvanlig forfalder Worden, er her i Stiftelsen anlagt en aaben Boed paa Stiftelsens egen Regning; hvor enhver kan faae til Riobs Tobak, Caffe, Sukker, Traad, Oll, Brændeviin &c. Disse Vahre kiobes ind af Directionen, een dertil udsøgt Kone sælger dem daglig ud, legger Pengene i een med Laas og Nøgle forsynet Skuffe, og eengang om Ugen udtages disse Penge, for at føres til Indtægt i Protocollen; Paa saadan Maade behøver ingen at gaae ud af Huset, for at kiobe een eller anden Fornødenhed.

De Straffe-Maader som her behøves og bruges hos Gamle og Unge, ere alvorlige, uden Strengthed eller Haardhed: En Samling af 500 Menneffer lader sig ikke styre uden al Straf og Tugt, men Tugtens retsfindige Dnemærke, nemlig at forbedre den Straffedes moralske Character, er her det eeneste Formaal. De Gamle, som staae saa nær ved Gravens

Bredde, paamindest, at de endnu i de faa tilbage havende Leve-Aar maae tænke paa den Skabere, som de i Ungdommen have glemt at tænke paa, de Laster og Afvigelser, som de vise Tilbøyelighed til, fraraades dem med Sandruhed og Alvorlighed, men hvor Formaninger intet ville frugte, der bruges, efter Forskelsens Beskaffenhed, enten Arrest, eller og Navnene skrives med Kvide paa et sort Brett, der hænger aabenlyst i Comtoiret, ved Navnet staaer tillige, i hvor lang Tid det forbydes ham, at gaae ud af Huset, denne Straf er meget virksom og forbedrende.

§. 5.

Om Forpleyningen overhovedet, a) i Henseende til de Sunde.

Den største Haab af de her indtagne Personer har været blottet fra endog de nødvendige Klæde-Mønd, og det som de endda have medbragt, har været slet og affældig.

Stiftelsen kan umuelig holde saa stort Forraad paa Klæder, at enhver, som kommer ind, strax kan sættes i den anordnede Uniform, allers heldst de, som udgaae herfra, altid faae de nødvendige Klæder med sig, af Fornødenhed maae derfor Stiftelsen lade de fleste beholde de medbragte Klæder for det første, og lade dem sætte i Stand, men af Magazinet udleverer den til disse Personer de dem aldeles manglende Stykker, som sædvanligt bestaae i Linnet, Stromper og Skoe; Det er allerede anmærket, at Husets Stempel sættes paa alt hvad Stiftelsen har og uddeeler til enhver i sær, derfor, naar nogen begiærer et eller andet Stykke Klæde-Mønd repareret, og i den Henseende (som Mandagen, som er den dertil fastsatte Dag) kommer dermed paa Comtoiret, saa antages det ikke til Reparation, dersom Husets Mærke ey staaer derpaa, Personen kræves til Regnskab,

skab, og straffes, om den befindes i Utroskab: Til denne Præcaution er man bleven nødsaget, for at forekomme den i Begyndelsen bemærkede Ondskab, at s. Ex. et par ganske nye Skoe ofte blev byttet bort, uden Huset, imod et par gamle, hvilket nu efter nærværende Indretning ikke saa let, eller uden strøp at bemærkes, lader sig gjøre.

De Personer, som ved deres Hænders Gierning fortiene sig noget, og derfor anskaffe sig et og andet pynteligt til Klæder, de have Tilladelse at bære, hvad de i saa Fald synes, dette gjør i sær hos Konerne saadan Emulation, at mange, ellers lade, Personer blive arbeidsomme, for at kunne anskaffe sig nogen Pynt til Son- og Fest-Dagene, og den, som er saa fattig, at hun maae tage Klæder af Stiftelsen, arbejder gierne, for snart at forhverve sig noget eget, og for at undgaae de andres bebreidende Foragt.

Da ingen visse Klæde- eller saa kaldede Munderings-Nar statueres, og ellers i denne Artikel den mueligste Menage iagttages, saa stikkes, forbedres og omdannes et Stykke Klæde-Mond saa ofte, og saalange, at ex. gr. een Riol omsider forvandles til en Nathue. Af Linnen søger man at faae saa stor Forraad, som mueligt er, paa det at Tvættten ikke skal gaae for ofte paa, i sær ved Vinters-Tider, hvor det er besværligt at faae Klæderne tørkede. I Aaret 1771 var man kommen saavidt, at enhver gammel Person havde 5, og hvert Barn 6 Skiorter, men i det sidste Aar er Fallet paa de Indkomne saa stærk og pludselig tiltaget, at man har fordeelt dette Linnen til flere Personer.

Den antagne Uniform er ellers blaae med røde Opflag, hvortil Klædet og Boyer af det militaire Ud-Manufactur leveres, men Syningen og Linn-Knapperne gøres og forfærdiges her. Dreng- og Børnene bære alle denne Uniform, og have dertil paa Hovedet een af sort Læder syet Hue,
paa

hvis Klap fortil sidder en udarbejdet Messing-Plade, og tvende Messing Kryds-Bøylser oven over med en Grenade, paa For-Pladen staaer C. P. H. og det Symbolum ad nutum paratus; Disse Huer gøres og her i Stiftelsen, og give Drengene en god Anseelse; De af Drengene, som ere Under-Officerer, bære til Distinction een Epaulette. Nige-Børnenes Klæder ere af halv Ulden og Linnet, her i Stiftelsen fabriqueret Tøy, og deres Gliid belønnes med adskillige smaae Prydelser, som ere passelige, og opmuntrende.

Tvende gange om Dagen spises her i 2de store Sæhle ved sluttede Borde. Om Morgenen gives Theevand med Melk udi, og dertil et Stykke Brod, om Middagen en god Forspise af Skee-Mad, med Suul og Brod, om Aftenen Smørre- eller Fittre-Brod, og Oll. Børnene faae sædvanlig den om Middagen overblevne Mad opvarmet om Aftenen. Det er befunden, at være beqvemst, ey at have nogen vis bestemt Mad til hver Dag i Ugen, men heller hver Dag at have Forandring af Mad efter Aarsens Tidens Beskaffenhed, nemlig om Sommeren at have meget Grønt, og mange Hauge Urter. Urter og Flek, Raal og Kiød, Kartoffer, Gryn-Supper, Grod, Belling &c., disse Slags Spiser ere sunde og smagelige: Salt Fisk gives ifkuns sielden, og allermindst til Børnene.

Directionen gjør hver Aar i rette Tider det store Forraads Indkiøb hos Skippere, i sær af Urter, Gryn, Flek, Kartoffer &c., saa og af Kiød i Slagter-Tiden. En dertil antagen Huusholderiske udgiver dag-viis det Fornødne til hver Maaltid, intet spildes eller forkommes, og det er ved Sparsomhed og Paapasselighed, at Spiisningen endog i disse dyre Aar, og uden at have enten Sold, Consumption, eller Accise-Frihed, har fundet gives for en taaelig Priis.

Da det maaskee ikke mishager Læserne, noye at vide, hvor meget Underholdningen i Kost og Klæder hver Aar har belobet sig til, saa har man i efterstaaende Tabel givet Extracter af de hver Aar aflagde Regnskaber.

Liste						
paa de i syv Aar forflegede Personers og Forflegnings Dages Tal, samt paa Spiisningens og Klædernes Befkostning.						
Årene var	De forflegede Personers Antal.	Forflegnings Dagenes Antal.	Spiisningens Befkostning.		Klædernes Befkostning.	
			Rdlr.	Skil.	Rdlr.	Skil.
1765	22	2036 Dage.	73	84½	55	59
1766	18	6188 —	182	7½	32	13
1767	240	19555 —	609	77	191	55
1768	452	99141 —	3076	56½	728	66
1769	517	123432 —	3855	17	878	72½
1770	574	139163 —	4347	87	1265	60¾
1771	603	147241 —	4616	71	973	47¼
Summa	2426	536756 Dage.	16761	16½	4125	85½

Naar Spiisningens Befkostning, som i alle syv Aar har belobet sig til 16761 Rdlr. 16½ sk., deeles paa de i bemeldte Tid havde 536756 Forflegnings-Dage, saa har enhver Dags Spiisning ikke kostet fulde 3 sk. dansk, da der i Summen mangler 12 Rdlr. 33½ sk. dansk, for at udgiøre 3 sk. dansk om Dagen, hvor dog Ildbrændsel til Mad-Lavningen, saavel som Brødet, i Befkostningen er med beregnet.

Naar Klædernes Befkostning, som i alle syv Aar har belobet sig til 4125 Rdlr. 85½ sk. dansk, ligeledes deeles paa de i bemeldte Aar havde 536750 Forflegnings-Dage, saa har Klæderne daglig ikkuns kostet lidet

over $\frac{7}{16}$ β . danff, da der i den heele Befostning mangler 1465 Rdlr. $30\frac{7}{16}$ β . danff, forend den kan udgiøre 1 β . danff om Dagen.

Naar endelig Summerne af Spiisningens og Klædernes Befostning for alle syv Aar legges sammen, og derefter fordeles paa de i disse syv Aar havde 536756 Forflegnings-Dage, saa kommer hver Dags Kost og Klæder ikke fuld paa $3\frac{3}{4}$ β ., og der mangler i den heele Befostning 1477 Rdlr. $63\frac{15}{16}$ β . danff, for at kunde udgiøre 4 β . danff om Dagen.

d) 3 Penge.

Foruden den in Natura nydende frie Forflegning, faaer og enhver Invalide og Kone daglig een Skilling i Penge til egen Disposition, hvis Uddeeling skeer hver anden Dag om Middagen ved Bordet; Da der ved ethvert Bord sidder 20 Personer, saa har man indrettet en Slags Tavle med 20 Afdeelinger, i hver af disse legges en Toeskilling, og saaledes gaaer Tavlen omkring Bordet fra Mand til Mand. De i Syge-Stuerne liggende Personer faae ligeledes denne daglige Skilling, men Børnene faae den ikke.

Denne daglige Skilling, som gives de gamle Personer, er dem i den approberede Førestilling af den Aarsag bleven tillagt, fordi det var Brug paa Krigs-Hospitals Læde-Gaarden, at give enhver til sin daglige Underholdning 4 β . danff, Lemmerne købte selv deres Mad og Drikke hos een der værende Marketerender, endog for hver Barns daglige Spiisning blev Marketerenteren gotgiort 4 β . danff.

Bed den forandrede Indretning med at spise alle Lemmerne paa Stiftelsens Befostning, skulde Kosten ey anslaaes dem høyere end til 3 β . daglig, folgelig beholdt enhver daglig een Skilling tilovers, som da gives ham

ham i Penge. Paa denne Maade skeer Lemmernes Forslegning med mere Orden og Altfærdighed, de idelige Klager over en egenlydig Marketenter ophøre, Stiftelsen taber intet ved de gamles Forslegning, og paa Børnernes vinder den daglig een Skilling, hvilken, naar den for alle syv Aar sammenregnes, udgjør en Summa af 2635 Rdlr. 93 β . dansk, som Børnernes Forslegning nu koster mindre, end den havde kostet paa LadesGaarden.

Den daglige Skilling, som de gamle Personer have faaet, har besøbet sig i Aaret 1767 til 64 Rdlr. 20 β .

1768 = 551	=	46
1769 = 731	=	77
1770 = 789	=	17
1771 = 818	=	88

følgelig i alle 5 Aar til 2955 Rdlr. 56 β .

b) I Henseende til de Syge.

Ibland de gamle Personer ere sær forskiellige Syge, nogle have deelige Sygdomme, som deels efter deres Natur, deels, efterdi de ere blevne for gamle, nesten ere ulægelige. Saadanne ere i sær Slag, falskende Syge, Lemmernes Contraction, svær Brok, Salt-Flod, gamle aabne Been=Skader, Kræft, Lemlæstelse og Velde. De, som komme herind i den yngre eller middelaarige Alder, have nesten alle een af forebemeldte Svagheder og Tilfælde, hvorfor hos disse snart ingen Lægedom hjælper, men allene nogenlunde lindrer de med Sygdommen forbundne Smerter og Uleyligheder. Aabne Been=Skader have de fleste, og det synes troligst, at Stoolletterne foranlediger dem, i sær ved at have været alt for pressede paa Beenene.

Da deres Forflegning er liig med de Sundes, saa tilholdes alle de, der ikke ere Sengeliggende, at komme til Bords med de øvrige, men de, som ligge til Sengs, faae deres Mad tilbaaren i Sygestuen, og alle faae, ligesom de Sunde, hver Dag een Skilling i Penge.

Dem som forordnes en anden Diæt, gives den Slags Mad tillavet, som Diæten udfordrer.

De som ere berøvede Forstandens Brug, bringes ud til St. Hanses Hospital, i Folge en imellem det K. General-Krigs-Directorium og Directionen for de Fattiges Væsen i Aaret 1767 gjorde Convention, hvor der ugentlig betales 3 Mark for Personen, af denne Stiftelses. Cassé, og desuden de fornødne Klæder fourneres.

c) I Henseende til Børnene.

Med Børnenes Sygdomme havés det for deres Alder og Sygdommens Natur best passende Tilsyn. Det er bekiendt, at Udslæt er den spædere Alders sædvanlige Ueelyghed, der formedelst Smittohmheden medfører megen Ubeqvemmelighed i samlede Anstalter, og det er tillige bekiendt, at den mindste Forsømmelse kan giøre dette, til Syné ubetydelige, Onde omsider ganske ulægelig. Foruden de nødvendige Læge-Midler er Reentligheden det allervirksommeste, og man søger, saameget mueligt er, at befordre den, kun Skade! det fornødne Rum mangler her, thi de samme Ueelygheder, som vare ikkuns bestemte, og indrettede til hundrede Børn, maae nu rumme mere end to hundrede og halvtredsindstyve, hvilket i sær er en betydelig Omstændighed, naar Smaae-Kopper, Mæslinger &c. paa een gang angriber mange Børn; Overalt behøvede Medicinal-Anstalten her ved Stiftelsen en Forbedring, som, om den end maa skee aarlig vilde koste et par hundrede Rdlr. mere, visselig vilde oprette dette Tab, ved at befordre Børnenes bedre og hastigere Helbredelse.

Om Børnenes Opdragelse.

Naar Staten ved offentlige Anstalter paatager sig den fattige Ungdoms Opflektelse og Opdragelse, da staaer den saadanne Børn i alle Henseender i Forældres Sted, den bør da og unægtelig opfylde alle de Pligter, der paaligge gode, christelige og rettskafne Forældre, og det saa meget mere, som dens Evne, og belejlige Hjelpe-Midler, ere overflodigere, end private Forældres kan være blant Almuen.

Den oft bemældte af Høytsalig Kongen allernaadigst approberede Forestilling viser i den 6te Post med hvad Orden, Omhed og Estertænk-somhed Opdragelsen her i Stiftelsen skulde indrettes, hvilket og saa nye efterkommes, som Omstændighederne det tillade. *)

E 3

Dren:

*) Enhver fornuftig Opdragelse bør, i Methode og Hensigt, være passende med Ungdommens Stand, i hvilken den er, og rimelig-vis kan komme: Foruden de almindelige Begreber og Pligter, hvilke enhver, baade som Menneske, som Christen, og som Borger, maae have, og tiilig-maae lære at kiende, ere der og særdeles Kundskaber, Begreber, og Pligter, som egentlig vedkomme een og anden særskildt Stand og Condition; Forsømmes denne Hoved-Anmærkning i Opdragelses Maximen, saa legges en uheldig og Stats-fordærvende Drift i den spæde Ungdom, til at den, i Steden for vel at opfylde den Stands Pligter, i hvilken den befinder sig, snarere med utammed Begjærighed søger at trænge sig fra den op i en anden Cirkel, hvortil den hverken har Kald eller god Bequemhed, Følgerne af saadan Tænkemaade, naar den faaer megen Overhaand, ere, en almindelig borgerlig Forvirring, Foragt for de saa kaldede ringere, og arbejdende Stænder, Lædighed, Herkesyge, Yppighed, Uhørsomhed imod Regiering og Dyrighed, og omsider Religionens, samt ald christelig og borgerlig Sædeligheds Tilfidsættelse. I en anden Afvigelse kan en uforstandig Opdragelse og Underviisning spille og til Unytte forøde Ungdommens Tid, Aar, og Siæle-Kræfter.

Saa

a) Drengene. Børnene, nemlig saa mange, som ere over sex Aar gamle, ere inddeelet i saa kaldede Corporalstaber, ligesom et Compagnie Godfolk, de have en Commandeer-Sergeant, en Fourer og 4 Corporaler, hvilke med en liden Epaulette distingeres fra de øvrige, og desforuden bære Støvler, da de andre ikkunns have Skoe og Strømper.

Commandeer-Sergeanten og Foureren vænnes til at forrette af den Tjeneste, som Brug er ved et gevorben Compagnie, og omendskiont en Bagtmeister har det store Tilsyn med og over alle Drengene, saa tilholder han dog disse smaae Under-Officerer ved det enhver tildeelte Corporalstab at iagttage Orden og Reentlighed &c., og selv at staae til Ansvar derfor.

Saa snart Klokkeren ringer om Morgenen, staae alle Drengene op, iføre sig deres daglige Klæder, eller naar befales, deres Uniform, hver Corporal sørger for sine Vaaklædning, Baskning og Haarenes Istandsættelse, hvorefter han marcherer ind paa den store Sahl, efterat saaledes alle Corporalstaber ere opmarcherede, Sengen efterseete &c., saa skriver Commandeer-Sergeanten en fuldstændig Rapport, som indbefatter Listen paa heelt Mandskabet, om nogen er bleven syg, om nogen har forseet sig enten i Sengen, eller paa anden Maade, hvorledes de afdeeles til Skolen, til Arbejde, til Vagt, til Ordonnancer &c. Denne skriftlige Rapport foreviser han først til Bagtmeesteren, og derefter bringer han den selv til

Directio:

Saa urigtig og skadelig det er, naar en uforsigtig Opdragelse forspilder en ung Fyrstes og tilkommende Regents kostbare Tid og Lære-Aar med blot skolestiske Videnskaber, og med Tilhidsættelse af de for ham og Staten mere vigtige rette Indsigter i Regierings-Kunstens almindelige og særdeles Grund-Regler, saa urigtig og skadelig er det og, naar en Bønde- en Borger- en Krigsmands Søn ved Opdragelsen faaer Affinag for sin Stand, og vil være Statsmand, Dommer eller Lærere.

Directionen, imidlertid bliver hele Compagniet staaende opstillet, indtil det befales, at enten Directionen selv vil eftersee Mandskabet, eller og det kan afmarchere til sine respective Bestemmelser.

Naar der ringes til Frokost, marchere de i militairisk Orden til Spise-Saalen, hvor der først holdes offentlig Bøn med Sang for den heele Forsamling af een af Skoleholderne, ligesom der og paa samme Tid holdes Bøn med Sang i Syge-Huset af et Chor Dreng, efter Frokosten holdes Skole indtil Klokken 11, fra 11 til 12 er det Leege-Timen, Klokk. 12 ringes atter til Middags Maaltid, om Eftermiddagen holdes igien Skole indtil Kl. 5, fra 5 til 6 er Leege- og Motions-Tiden, Kl. 6 ringes til Aftens Maaltid, hvorved, ligesom om Morgen, holdes Aften-Bøn med Sang, fra Kl. 8 til 9 er Skrive- og Regne-Timen, da derefter et hvert Corporalskab forføyer sig til Sengs; Den Corporal og det til Bagt commanderede Mandskab forsamler sig paa samme Tid, imodtager Instructionen, og marcherer til Hoved-Posten, hvorfra den afdeeler de bestemte Skildrvagter, saa og de om Natten udgaaende Patrouiller.

Saa ofte Beyrliget det tillader, og om Sommeren nesten hver Dag anvendes een eller to Timer om Aftenen til militairiske Evolutioner i Stiftelsens Gaard, meget ofte føres de med Orden ud paa Faldeden, og øves der i alle Slags Krigs-Bendinger, Bevægelser, Marcher og Contra-Marcher, hvilke Øvelser de altid giøre med Lyst, og befinde sig vel derved, omendskiont man iblant lader dem temmelig udtrættes.

Om Loverdagen, som gandske er bestemt til Børnenes Reenselse, forsamle alle Corporaler deres Corporalskaber, og efter givne Anviisning maae enhver Corporal see sit Mandskab renset i alle Maader, ved Visitationen straffes han ligesaavel som den af hans Corporalskab, der ey findes at være i fuldkommen Stand, samme Dag uddeeles af Commandeer-Sergeant

Sergeanten og Foureren baade Linned, Uniform, Strømper, Skoe, in Summa alt hvad der hører til den fulde Paaklædning; Ligesom enhver Dreng har sit Tal-Nummer, saa er og et hvert Stykke af hans Klæde numereret, naar han saaledes modtager sine Munderings Sager, maae de eftersees og pudses, for at kunde være i Stand til om Søndagen.

Om Søndagen føres de med Orden til Kirken, 8 a 10 Dreng, af dem som sunge nogenledes vel, udsøges, og sidde i Choret, efter Høymesse, og efter Middags Maaltidet tillades det alle de Dreng, der ville enten besøge deres Slægt og Venner, eller spadserer at gaae ud, de melde sig hos Pleye-Commissairen, hvorefter de samles og opstilles i Gaarden, rangeres og inddeles, og saaledes med militairisk Orden marchere ud en Corps, anførte af Commandeer-Sergeanten, der efter Ordre fører dem et par hundrede Skridt, og saa takker af, da enhver gaaer, hvorhen han vil.

Om Mandagen maae alle Munderings Sager igien pudses og i god Stand afleveres til Munderings Kammeret, hvor Commandeer-Sergeanten imodtager og efterseer et hvert Stykke. *)

Bed alle Lejligheder, hvor Dreng- Børnene, efter deres Evne, kan gjøre nogen Tjeneste i Stiftelsen, heldst saadanne Slags Tjenester, som give Motion, der bruges de, dog efter Tour og Orden.

Ere

*) Denne Deel af Dreng-Børnenes Opdragelse vil maaskee af nogle synes alt for mechanic, men naar man henseer til den Stand, i hvilken disse Børn rimelig-viis kan komme, saa vil man finde denne Methode aldeles passende med samme, og derhos at være en nyttig og god Forberedelse dertil, da den tilig gjør Ungdommen bekendt med en stor Deel af Krigsstandens væsentligste Pligter, og vedbringer den Orden, Særværdighed, Hørsomhed, med flere aldeles uundværlige Krigs-Dyder.

Tre Drengene have daglig Ordonnans paa Stiftelsens Contoir, to ere beordrede til Geseidere i Stiftelsens Port, og affoses hver to Timer. De første bruges til at overbringe alle Ordres i Stiftelsen, som fra Contoirtet af gives, de gaae Stiftelsens Vrender i Byen, de bringe Rapport ic., til hvilken Ende de allerede behove Overlæg, Noyagtighed i at imodtage og overbringe Befalinger i den rette Forstand, og med beqvemue Ord til hver Sted, i hvilket de alt undervises, og som disse Ordonnancker hver Dag afveple, nogle faa undtagne, saa faae de og al Beqvemhed, og den fornødne Grad af Driftighed til at forrette Vrender vel og noyagtig, de faae og Kundskab om mange Ting, som henhøre til Deconomie, god Orden ic., hvilken uformærkt Tid efter Tid opklarer deres Begreb, og udvikler det distinctive, som ved den Lejlighed i een og andens Genie bemærkes og faldet i Dyonene. Af de tvende i Porten staaende Geseidere blive de Indkommende med Betsedenhed adspurgde om, med hvem de vilde tale, da endog een af dem viser den Indkommende derhen, hvor han det forlanger.

Saa tilig som muelig er, anføres Drengene til at gjøre noget med deres Hænder, hvortil de mange her anlagde Arter af Haandværker, og i sær Linned-Bæveriet, give den beste Lejlighed. Børnene faae derved velskikkede Hænder til adskillige Professioner, og det kommer dem meget til Nytte, naar de, efter at have været til Confirmation, settes i Lære og Forbund hos Amts- og Haandværks-Mestere. Det overlades enhver at vælge, hvad Slags Haandværk han har Lyst at bestemme sig til, han gives undertiden paa Prøve til en eller anden Mester, og naar da Mesteren synes vel om Drengen, og Drengen om Haandværket, saa slutter Directionen en lovlig Lære-Contract med Mesteren.

Mange Børn have saadanne Natur-Feyl, og Legems-Bræk, at de aldeles ikke kan anbringes til noget ordentlig Haandværk, disse ere da

telsen til en bestandig Byrde, dog seger man, efter enhver Beskaffenhed, at giøre dem til nogenledes nyttige Mennesker, og at vedbringe dem det, som deres Tilstand og Legems Kræfter giver dem Bequemhed til.

Ved daglig Omgang og Tale med Dreng- og Pigenene, og ved at nedlade sig endog til deres Læge, anvendes ald muelig Gliid til at indprente dem de Læve- og Opførsels-Regler, som passe sig for dem og deres Situation, ved idelige Tgentagelser giør dette omsider rimeligviis saadan Indtryk paa de unge Siæle og Gemytter, som i Tiden kan have god Indflydelse paa deres Handlinger og Adfærd. Usædelighed i Ord og Gierninger, Ondskab i een eller anden større eller mindre Grad og Tilfælde, Urofskab, Skadefryd, Skade-Lyst, Bagvaskelse, Løgnagtighed, Døvnskab, Uopmærksomhed, Uærvillighed, Dumdriftighed, Fængthed ic., alle saadanne Laster og Udyder afmales dem med de rette og affvælgelige Farver, i sær søger man heri at danne de ælderes Tænkemaade forst, og da den ellers almindelige Drift, at ville være lykfsalig, allerede hos de ældre er temmelig kiendelig og virksom, saa forestilles dem de rettere Begreber om Lykfsalighed, end dem de selv sædvanlig giøre sig, dem forestilles tillige, ved hvilke Midler, anvendte i den rette Orden, Lykfsaligheden naaes, og erlanges, dette siges dem paa adskillige Maader, og med saadanne Ord, som ere fattelige for deres Alder, alle Berientere i Stiftelsen ere eenige med Directionen i at udbrede disse Sandheder, og paa denne Maade arbejnde alle til et Maal. *)

De

*) Dette er dog at mærke, at da Børnenes Antal nu nesten er fire gange større, end det efter Indretningen skulle være, saa formaae de i Forhold til denne Mængde nu værende alt for saa Opførsels-Anstalter og Berientere ikke meere at udføre Opdragelsen i sin fulde Cirkel og Bide, der giøres alt hvad mueligt er, men det umuelige kan ikke afkes, eller ventes.

De her holdne Confirmations-Acter have paa en rørende og opbyggelig Maade overbevist Tilhorerne om den udmærkede Glid og Trofasthed, med hvilken den da værende værdige Siæle-Sorger, Herr Henrich Becher, haver anført og underviist disse unge Mennecker, ey allene i den Christelige Religions Grund-Sandheder, og i Saliggjoreffens Orden, men endog i de historiske og andre ubedragelige faste Beviser, der stadfæste denne aabenbarede Religions guddommelige Oprindelse, og salige Dye-mærke.

For at gjøre Underviisningen i de ordentlige Skole-Timer saa nyttig, som det for blot tvende Skoleholdere ved et Antal af 260 Born er muelig, saa ere Bornene indeelte i tvende Hoved-Classer, hvoraf den ene bestaaer af saadanne der først lære at kiende Bogstaver, og at læse, *) og den anden, af dem der gjøre Begyndelse med at lære Religionens første Elementer. Af disse tvende Classer gaaer den eene om Formiddagen, og den anden om Eftermiddagen i Skole; Een Dag om Ugen holdes offentlig Catechisation i Kirken. Da det ved offentlige Opdragelses Anstalter kan holdes for en Feyl, heele Dagen igiennem at lade Ungdommen sidde med Chatechismus eller Bonne-Bogen i Haanden, og uden Estertanke, ja ofte med Riedsommelighed at lære meget uden ad, hvorved den naturlige Munterhed quæles, og Forstanden gøres slov og dorst, saa ville det paa den anden Side ikke være en mindre Feyl, at tvinge nogle Born til heele Dages Haand-Gierning, uden at sørge for deres Siæle-Bildning, og at danne deres Tænkemaade, derfor er Skolegang og Arbeide her anordnet

§ 2

med

*) Det er beklagelig, at see saa mange allerede vorne unge Mennecker endnu sidde i den første Classe, og at være saa aldeles forsømte og uopdragne, at mange i deres 12 a 13 Aar, naar de her i Stiftelsen modtages, ey engang kiende Bogstaver, hvilket hos Nige-Børnene gaaer saa vidt, at nogle af 20 Aars Alder og derover, ikke har kundet a b c. Da de nu ingen Tjeneste kan faae, sørend de ere confirmerede, saa modtages de, og bringes til Confirmation her i Stiftelsen.

med saadan Afveerting, som Planen befaler, og som i Udøvelsen har vist sig mest passende, og fordelagtig for Ungdommen. *)

b) Pige-Børnene ere og paa en vis Maade inddeelte i Cameradsfaber, dog ikke med den Noagtrighed, som Dreng-Børnene, ikke heller anvendes i deres Opdragelse meere af den militaire Disciplin, end som god Orden, Reentlighed og Anstændighed hos dette Kion udfordrer. Een til deres besynderlige Opsyn og Opdragelse antagen Gouvernante vaager over deres daglige Handlinger og Idrætter, og hun har atter nogle udsøgte Koner, som heri gaae hende til Haande ved et nærmere personlig Estersyn hos hvert Barn.

Foruden Skole-Informationen, og Underviisning i at skrive og regne, som de have tilsællede med Dreng-Børnene, anføres de til al den Sierning, som en Pige, der skal tiene for sit Brød, bør vide, og dette at skrive og regne lærer kun nogle faa af dem, som have besynderlig Lyst og Begjærlighed dertil.

Deres

*) Iblant disse Dreng-Børn findes mange opvakte Hoveder, og ypperlige Genier, kun Skade! at det mangler paa Midler og Lejlighed, til at cultivere saadanne Genier, hvilket dog uden meget stor Bekostning kunde see, og derhos ikke skulle bringe Børnene ud af deres rette Cirkel, men meget meere gjøre dem ret duelige til at virke i samme efter deres Bestemmelse og Orden. Noget meere Huus-Num, og 2 a 300 Rdlr. om Aaret kunde udrette meget i dette Stykke. Naar man estertænker, at en Dreng med en maadelig Grad af Vittighed i sit tiende Aar allerede af Catechismo, Forklaringen &c. veed saa meget, som han behøver til sin Confirmation, saa bortgaaer de øvrige 5 a 6 Aars Skolegang med blotte Repetitioner af det som han allerede veed, og af Skindesløshed eller Riedsommelighed igien glemmer efterhaanden, da han derimod kunde forfremmes og tiltage i andre nyttige Kundskaber, naar man estertænker dette, saa kan man bedrøves over at see, ikke et, men mange Genier af Mangel paa Anførsel og Underviisning saa got som at ligge i Dvale, og tilbageholdes i sine fremspirende virksomme Bestræbelser.

Deres første arbejds er at strikke, hvilket endog meget smaae Børn kan lære, dernest at spinde, at sye baade Linned og Uldet, ja gar at sye Skræder-Søm, og selv at tage Maal og stikere til, de lære at tvætte, og 6 af de største Piger gaar hver Dag med i Stiftelsens Huusholdning og i Kioffenet, de lære der hvad ved Slagning, Saltning, Raagning &c. foresalder, de skure og holde Kioffen-Tøyet reent, med alt hvis videre i saa stor en Huusholdning daglig Dags er at gjøre. Alt det Linned som overalt bruges i Stiftelsen baade af Gamle og Unge, saa og Senge-Lagen, Bord-Duge &c. syes altsammen af Pige-Børnene, ligesom og alt det til Bass afleverede Linned, som er brøstfældig, af dem fikkes og repareres, de sye deres egne Gang-Klæder, med hvad dertil hører, og omendsskiønt Lejligheden fattes til at anføre dem i de finere Slags Fruentimmer Arbejder, saa forfærdige de dog adskillig Pynt og Prydelse af Silee og deslige til sig selv. Paa adskillige Maader opmuntres disse Børn til Flid og Stræbsomhed, hvilket har en kiendelig god Virkning, da endog Børn af 6 a 7 Aar have lært at spinde sittig, og saa fint, at de have af et Pund ordinair Hør kundet spinde 10, 11 a 12 Stræng Garn.

Naar et Pige-Barn haver været til Confirmation, opsøger hun sig en Tjeneste hos stikkelige Borgere, eller hvor hun best kan komme an, i dette Tilfælde seer Directionen til, at hun ved sin første Udflugt ikke kommer ind i et slet, liderlig eller berøgtet Huus, men siden efter kan Directionen ikke videre besatte sig med saadanne fra Stiftelsen udkomne Børn.

Pige-Børnene have ligesaavelsom Dreng-Børnene Tilladelse at gaar ud om Søndags Eftermiddagen, for at besøge deres Venner, og da ere de vel og reentlig paaklædte.

Et par gange om Aaret forundes alle Børnene een Dag, paa hvilken de forlyste sig med Dands og Leeg; Om Sommeren skeer det paa Sælden,

leden, da Dreng-Børnene i deres Uniform med Fjeld-Musik, og i fuldkommen militairisk Afdeeling og Orden marchere igiennem Byen ud af Porten, hen til Fælleden, Pige-Børnene gaae i Stilhed ligeledes derud; Paa Fælleden ere nogle Tette opslagne, hvor Børnene faae een og anden Forfriskning, og i øvrigt fornøye sig med Dands efter Hautboisternes Musik, indtil imod Aften den heele Forsamling i selsamme Orden marcherer tilbage igjen. Om Vinteren gives dem saadan Lystighed i deres Informations-Sale. For den Munterheds Skyld, som dette Slags Forlystelser udbreder over disse kiære Børn, uden at fordærve deres Sæder, eller at forvilde deres Gemyt, var det at ønske, at de oftere kunde faae saadan Opmuntring, som endog befordrer deres Sundhed og Væxt.

§. 7.

Om den her i Stiftelsen indledede Vindskibselighed.

Fra 1765 til Slutningen af 1767 vare her ikkuns faa Børn i Stiftelsen, og de vare saaa smaa, at intet værfkaffen Arbejde med dem kunde foretages, i sær da Bygnings-Væsenet overalt i Huset endnu gjorde saa megen Urolighed, at endog Børnene maatte flyttes fra et til andet Sted, og daglig skaffede Directionen meget at bestille: I Aaret 1768 var det først muelig, at gjøre nogen Begyndelse med et og andet Slags Arbejde, alt efterhaanden, som man lærde at kiende de fra Krigs-Hospitals-Ladegaarden indkomne Personer, endskjønt derved endnu forefaldt megen Vanskelighed; Bygningen var langt fra ikke færdig, Syge-Huset var ikke beboelig, saa at de Syge maatte indlægges der, hvor Spise-Stuerne skulde være, og allevegne maatte gøres mangfoldige interimis Indretninger, for dog nogenledes at erholde Orden i det første Anlæg, hvilket var saameget mere fornøden, som de indkomne Personer vanskelig lode sig bringe til den Grad af Orden, Sædelighed og Reenlighed, som i dette Institut uforbigien-

bigiængelig strax i Forstningen maatte etableres, om det ellers i Tiden skulde kunde gjøre den Nytte, som tilsigtedes.

Efterhaanden, som man meer og meer erfarede, hvor mange Personer der fandtes af et eller andet brugbar og nyttig Haandværk, og hvor meget man kunde forlade sig paa deres Trofskab, søgte Directionen ved adskillige Forsøg at kiende, hvorvidt man uden alt for stort Tab kunde begynde med nogle Slags Arbejder; at sye Klæder og Skoe, at spinde, at strikke, vare de meest nyttige Haand-Giærninger, hvormed der kunde gøres Begyndelse, de vare endog nødvendige, da der om 200 indkomne Mennesker strax foresaldt meget at sye og slikke.

Evende indkomne Invalider, der vare Linned-Bøvere, gave Anledning til at Directionen købte et par Bøve-Stole, og lod gjøre Forsøg med at væve det hidtil spundne baade linnede; og uldene Garn, dette lykkes nogenledes, derfor bleve atter et par Bøve købte og bragte i Gang. Man antog ligedes en Baand-Bøvere, og gjorde Anstalt til dette Arbejde, men efter et Aars Forløb befandtes herved ingen Fordeel at være for det første, nogle andre Grene af Bindskiblighed har Directionen vel Tid efter anden, i mindre og større Forsøg, vildet bringe i Drift, men da Tabet altid gik paa Directionens Regning, siden den ey directe var beordret at gjøre saadanne Forsøg, saa burde og kunde den ey drive de Ting igiennem, som havde udfordret adskillige frugtesløse og igientagne Forsøg, den noyedes altsaa dermed, i det nødvendigeste at have faaet visse og tilførladelige praktiske Indsigter, der gjorde det omsider muelig, at bestemme rigtige Regler i adskillige Handteringer, som nu med god Fordeel ere, og fremdeles kan holdes i fuld Drift.

Det vilde blive for vidtloftigt at opregne alt det, som siden 1768 af adskillig Slags Arbejde her i Stiftelsen virkelig er bleven gjort, dog vil det

ventelig ikke være Læserne ukiart, af efterstaaende Tabel, at erfare, hvor meget her hver Aar er bleven forfærdiget af Skoemager- og Skræder-Arbejde, af Stromper, af uldene Tøyer og af Lærreder, disse ere dog de vigtigste og brugbareste Artikler.

Tabel,

som viser, hvor meget Skoemager Arbejde, hvor mange Par Stromper, og hvor mange Alen uldene Tøyer og Lærreder der ere fabriquerede fra 1768 til 1772.

Aarene	Skoemager Arbejde.			Stromper.	Uldene Tøyer.	Lærreder.				
	Støv og Tøffer.	Skoaler.	Bog-Skiffer.			Hør.	Svulv Hør og Blaar.	Blaar.	Samp.	Summa
1768	278	249	547	204	=	1640 $\frac{3}{4}$	=	1233 $\frac{1}{4}$	=	2874
1769	187 $\frac{1}{2}$	388	535 $\frac{1}{2}$	360	353	1184 $\frac{1}{4}$	=	1383 $\frac{3}{4}$	306 $\frac{3}{4}$	2874 $\frac{3}{4}$
1770	322	495	652	520	306 $\frac{1}{2}$	2700 $\frac{1}{2}$	=	3267	130	6097 $\frac{1}{2}$
1771	515	452 $\frac{1}{2}$	626	634	213	18919	4007	7637	=	3063
1772	537	425 $\frac{1}{2}$	497	748	460	10718 $\frac{1}{2}$	3263	18641 $\frac{1}{2}$	=	32623
Summa	1839 $\frac{1}{2}$	2010	2857 $\frac{1}{2}$	2466	1332 $\frac{1}{2}$	35163	7270	32162 $\frac{1}{2}$	436 $\frac{3}{4}$	75032 $\frac{1}{4}$

At Lærreds-Fabrikken blev gjort til een af Stiftelsens Bindskibeligheds Greenes Hoved-Gienstand, havde sin Oprindelse dels af Soldater-Koners og Børns Klagemaal over, at de ingen Nærings Bey eller Fortjeneste kunde faae, siden Fabriquer og deslige Haandteringer vare saa got som nedlagde, dels yttrede en patriotisk Herre det Onske, at de for Kongens Land- og Svemagt behøvende Lærreder maatte med Tiden kunde fabriqueres her i Landet, uden at forskrives udenlands fra, og at dermed maatte gøres et Forsøg, nogenlunde i det store, i denne Stiftelse, som dertil havde temmelig god Lejlighed.

Directio-

Directionen indsaae den betydelige Forskiel der er imellem et Anlæg i det mindre, og en udbredet Fabrique i det store, hvilkens Forskiel i sær bestaaer deri, at et færre Antal Hænders Arbejde bedre og hastigere oversees, og sieldnere mislinger, intet lettelig gaaer til Spilde, eller ved Utroskab forkommer, men alt dette kan ved store Anlæg og Værker umuelig gandske forebygges.

En anden ikke mindre vanskelig Omstændighed er denne, at nyttige Anstalter og Indretninger mangen gang allene ved en overdreven Deconomie skal gøres antagelige, og vinde Yndest, følgelig gjør det enhver frygtsom, at befatte sig dermed, naar der skal spares endog paa det nødvendigste, og derved det Heeles Drift og Gang blive frybende og tvivlsom.

Imidlertid overlagde Directionen, uagtet alle indseete Vanskeligheder, hvad Plan den til saadant Anlæg best, og med nogenlunde Sikkerhed turde og kunde vælge, det gialt her ikke om at gjøre Mesterstykker i Siinhed og Siirlighed, men at gjøre got og almindelig brugbart Væred, give mange Menneffer Arbejde, og holde Balance: For at naae denne tredobelte Hensigt, blev det fornøden, først at faae Spindere, Rummet manglede her, til at anlegge store Spinde:Stuer, derfor valgte man en Bey, som efter Omstændighederne har været, og er endnu den beqvemmeste. Læseren vil herom faae den rigtigste Kundskab, naar man Ord til andet indrykker den Intimation, som Directionen i den Anledning ved Gouvernementet lod bekendtgjøre for Kiøbenhavns Garnison, dateret den 1ste May 1771.

- „ Da die jezige Zeiten für viele Soldaten-Familien sehr drückend sind,
 „ und es vielfältig beklagt wird, daß kein rechter noch anhaltender
 „ Nahrungs-Weg für solche Familien anzutreffen ist, wo sie durch ih-
 „ rer Hände Arbeit sich etwas zu ihren Unterhalt erwerben können:
 „ So hat die Direction der hiesigen Stiftung geglaubt, ein gutes

„ Werk einzuleiten können, wann sie denen Soldaten: Frauen und
 „ Kindern, die sonst keine einträglichere und bessere Arbeit wissen, durch
 „ Heede und Flachs Spinnen einen beständigen Verdienst von hier
 „ aus verschafft. “

„ Ich habe mir also die Freyheit nehmen wollen, dieserwegen
 „ denen sämtlichen hier garnisonirenden Regimentern folgendes ganz
 „ gehorsamst vorzuschlagen.

- 1) „ Die Soldaten Frauen und Kinder, die Lust zum Spinnen
 „ haben, können sich alle Dienstag und Frentag Nachmittag
 „ von 2 bis 6 Uhr melden, und die Erlaubniß des Compagnie-
 „ Chefs bringen, daß sie würklich Flachs oder Heede zu spinnen
 „ annehmen dörfen, und daß die Compagnie für das ihnen ge-
 „ lieferte caviere.
- 2) „ Zwey Pfund Flachs oder Heede werden einer jeden Person,
 „ gegen vorerwehnte einmal für alle zu gebende Caution, zu spin-
 „ nen abgeliefert.
- 3) „ Der Spinn-Lohn wird promte, und bey der Auslieferung des
 „ gesponnenen Garns ausbezahlt, und zwar je nachdem das Ge-
 „ spinnste gut und fein gerathen, zu 8, 10, 12 und 16 Kfl. pr.
 „ Pfund vom Flachsen, und das Heeden Garn nach Proportion.
- 4) „ Alle Dienstag und Frentag Nachmittag kan das gesponnene
 „ Garn empfangen und abgenommen werden.
- 4) „ Für einer jeden dieser Spinnerinnen wird ein besonderes Buch
 „ eingerichtet, worinn der ihr zum Spinnen gelieferte Flachs,
 „ oder Heede eingetragen, und das von ihr gesponnene Garn,
 „ nebst

- „ nebst der dafür gehobene Spinn-Lohn richtig angeführet wer-
„ den soll.
- 5) „ Für diejenigen, die keine Spinn-Räder haben, wird die Di-
„ rection welche verfertigen lassen, und gegen Caution der Com-
„ pagnie ausgeben, alsdann aber müssen solche Personen die
„ Räder bey gleich halten, und jedesmal etwas billiges von ih-
„ rem Spinn-Lohn stehen lassen, bis das Spinn-Rad bezahlt ist,
„ und ihnen sodann eigenthümlich gehöret.
- 6) „ Diejenigen, die etwa noch nicht spinnen können, insonderheit
„ Kinder, und die es dennoch gerne lernen wollen, sollen zum
„ Anfange Heede kriegen, und wann auch das daraus gespon-
„ nene Garn schlecht, und nicht gerathen ist, soll ihnen doch zur
„ Aufmunterung einiges Douceur dafür gereicht werden, wel-
„ ches dann nach gerade, und so wie das Garn besser geräth,
„ auf eine billige Weise erhöhet und verbessert werden soll.

„ Vom Gouvernement aus darf ich gehorsamst bitten, daß die-
„ ses bey alle Regimenten circuliren möge, und daß ein jedes so ge-
„ neigt sey, dessen Erklärung hierauf zu setzen, damit die hiesige Dire-
„ ction, wann sie dieses mit sothanen aufgesetzten Erklärungen wieder
„ zurück erhält, ihre Maßregeln im Einkauf und Appretierung des
„ Flachses und der Spinn-Räder mit einiger Genauigkeit vorläufig
„ nehmen kan. 2c. 2c. “

Virkningen af denne Indbydelse var meget god, ikke allene Solda-
ter Koner og Børn, men endog Matros Koner, ja og omsider mange
borgertlige Personer have imodtaget Hor og Blaar at spinde, saa at, af
og til at regne, henimod 1000 Spindere have havt Arbejde her for Stifs-
telsen. Det, som nu blev en Hovedsag, var, at bestemme Spinde-Løn-

nen, heri maatte Directionen ved Forsøg lede sig frem til at træffe den retteste Proportion og Methode; Nogle smaae Bedragerier som een og anden strax i Forstningen begik, vare, ved noye Opmarksomhed, de beste Læremestere, og inden føye Tid kom man efter den forsigtigste og letteste Methode, som ved saadant Anlæg her i Stiftelsen sikkerst kan følges: Thi det er at mærke, her ved Fabriquen er hverken Hegle-Mester, Spinde-Mester, Baver-Mester, eller Fabrik-Mester, Directionen har hertil ingen andre eller flere Betienterne, end dem, som ellers til Stiftelsens egentlige Regie i alle bestemte Fag behøvedes.

Det vilde være en kiedsommelig Bidtlostighed, at anføre enhver enkelt Post af den etablerede Methode, og de fastsatte Tæpter; Hoved-Satserne give allerede et tydeligt Begreb herom. Tirsdag og Fredag ere bestemte til at uddeele Hør eller Blaar, og at imodtage det spundne Garn af dem, der arbejde uden for Stiftelsen.

Hver Person har sit No. skreven paa et Blad stærk Pap-Papir, dette forevises for een neden ved Trappen til Paapasning staaende Indvalide, uden hvilket Tegn hun ey oplukkes, hun faaer derimod et Tegn fra ham igien, som hun foreviser for den ved den øverste Dør staaende Indvalide, hvilket skeer af den Aarsag, at de efter den Tour og Orden, som de ere komne, igien kan vorde affærdigede. Een bliver ikkuns indladt ad gangen i Comtoiret, hun viser sit No. Tegn, og legger sit spundne Garn paa Bægtkaalen, for at det kan sees om, og hvor meget der fattes i Bægten; Et andet Tegn med hendes No. bindes fast paa Garnet, og hun faaer ex. gr. for 2 Pd. spunden Hør strax paa Afslag 16 Skill., derefter tilveies hende atter 2 Pund Hør eller Blaar, og hun tager sit Tegn med sig, som hun maae forevise Portneren, forend hun udlades: Efterat Afleveringen er til Ende bragt, bringes alt Garn paa Haspe-Stuen, hvor een

dertil

dertil udsøgt tilforladelig Invalide haver Opsigt med 20 til 30 Drengene, der haspe Garnet paa Tak-Hæspen, derefter bindes paa hvert Stykke Garn et Tegn af en Linned-Klud, hvorpaa med røde Tak er trykt, hvor mange Strænge og Knæk Stykket har indeholdt. Spinde-Taxten viser altsaa, hvor meget Spinde-Løn derfor bør betales, og Personen faaer ved næste Aflevering Overskudet, (nemlig saa meget som hun burde have mere, end de paa Afslag bekomme 16 Skill.) udbetalt. Formedelst saadan indført mechanic Skik har denne Deel en meget ordentlig Gang.

Alt Garnet bliver kaagt, hvortil bruges Koner af Stiftelsen, dernæst legges det efter sin Siinhed i de tilkommende Fag paa Garn-Magazinet. En Invalide vender alle Klæder i Forraad, hvilke bevaeres i et eget Magazin, og Isletten som dertil er udsøgt, bindes ved Klæden.

Man er kommen saavidt, at faae 29 Bøve i Gang her i Stiftelsen, 16 til 18 Drengene have lært at væve, og arbejnde daglig derpaa, nogle ere allerede saavidt, at de snart kunde gøres til Svenne, 30 til 40 Drengene ere satte til at spole, Evende Soldater forestaae Værkstederne som Mester-Svenne.

Hver Loverdag eftersees, veyes og maales de i samme Uge fra Væven færdig blevene, og paa Comtoiret opbragte Stykker Lærred, Mester-Svennene maae derved være tilstæde, og svare til de Feyl, som kunde være ved et eller andet Stykke.

For at afsætte disse fabriquerede Lærreder, har man hidindtil med god Nytte betient sig af offentlige Auctioner, samt af Leverancer til S. T. Hr. Conference-Raad Iselin og flere Particuliere; Allerede førend Linned-Bæveriet i det store blev anlagt, bragte man den 19de April 1771 et Overskud af 4038½ Alen Lærred til Auction, og løste derfor 641 Rdlr.

$\frac{7}{8}$ β . danff, dette var baade spunden og vævet af Stiftelsens egne Folk, og desforuden var Stiftelsen selv bleven forsynet med det behøvende Linned af alle Sorter. Efter Fabriquets Anlæg i det større har man den 25de Mart. 1772 bragt 28466 $\frac{1}{2}$ Allen Lærred til Auction, som altsammen blev solgt ved Hammerflag, men da 4674 $\frac{1}{2}$ Allen ey i rette Tide og imod contant Betaling bleve afhentede, lod Directionen dem bringe paa Blegen; For de virkelig afhentede 23892 Allen blev løst 3110 Rdlr. 15 β ., det som siden efter til Particuliers er bleven overladt, beløber sig til 14944 $\frac{1}{2}$ Allen, som ere solgte for 1432 Rdlr. 51 β ., følgelig ere her i alt solgte 42875 $\frac{1}{4}$ Allen Lærred for 5183 Rdlr. 66 β . danff, og man venter at bringe i neste Martii Maaned atter 40000 Allen Lærred til Auction.

Til Fabrikets Drift har Krigs-Hospitals-Cassen indtil den 30te Nov. 1772 laant 6000 Rdlr., og laaner endnu til 11te Dec. 4000 Rdlr., som i alt gjør 10000 Rdlr. imod 5 pro Cent aarlig Rentens Erleggelse, med denne Capital kan dette Værk efter al Anseelse ey allene holde sig i fremturende Drift, men endog herefter aarlig afdrage noget af Capitalen, og dette er alt, hvad deraf kan forlanges. Havde Stiftelsen paa et beqvemt Sted et Stykke Land paa 120 Allen i Quadrat, saa kunde den derpaa indrette en Bleg-Dam.

§. 8.

Om den totale aarlige Bekostning.

Denne Stiftelse er ikke, undtagen fra at betale alle Skatter og Afgifter, end ikke de Indquarterings-Penge, og den Grund-Skat til Fattige, som Stedets Grunde og Bygninger efter Taxationen ere ansatte for, at tilsvare, ey heller har Stiftelsen nogen Slags Føde-Accise eller Consumtions-Frihed paa Føde eller andre Wahre, (Hør og Hamp undtagen)

hvilke

hvilke Poster i den aarlige Udgift dog udgiøre en betydelig Artikel, allerheldst Sode-Bahrenes Indkjøb allene medtager aarlig 7000 Rdlr.

Naar man sammentager disse Onera publica, Betienternes Penninger, Bygningernes og det heele deri værende baade faste og løse Inventarii Bedligholdelse, samt alle Perserernes Forflegning i Kost, Klæder og Penge, saa har den heele Stiftelses Underholdning kostet, nemlig:

I Aaret 1765	—	1401 Rdlr.	43 $\frac{1}{2}$ β .
1766	—	1857	” 75 $\frac{1}{4}$
1767	—	2931	” 30 $\frac{3}{4}$
1768	—	7429	” 83 $\frac{1}{4}$
1769	—	9673	” 78
1770	—	10358	” 87 $\frac{1}{4}$
1771	—	10662	” 87

Summa i alle syv Aar 44316 Rdlr. 5 $\frac{17}{20}$ β .

Naar denne heele Befostning, som i alle syv Aar har beløbet sig til for- nævnte Summa 44316 5 $\frac{17}{20}$ Skilling, deeles paa de, efter den Pag. 33 anførte Forflegnings-Tabel, i alle syv Aar havde 536756 Forflegnings-Dage, saa mangler der i heele Summen 4854 Rdlr. 65 $\frac{17}{20}$ Skilling, at hver Forflegnings-Dags heele Befostning ikke fuld udgiør 8 Skilling, alt i alt beregnet. *)

§. 9.

*) Ved denne Beregning, saavelsom ved den Pag. 33 anførte Forflegnings-Tabel, kunde Antallet af de 2426 forflegede Personer uformodentlig ansees for en Misregning, naar den sammenlignes med den Pag. 16 anførte Tabel, hvor ifkuns overalt 1271 Personer i alle syv Aar ere modtagne. Men denne Mistydning falder bort, naar det overvejes, at de fleste Personer have været forflegte i adskillige Aar, hvorved enhvers Forflegnings Dages Tal Aar-viis faaer et heelt Aars Dages Tals Tilleg, og deraf kommer denne Forholds-viis forhøjede Summa.

Om nogle indløbne milde Gaver.

Omtændsfont denne Stiftelsens Underholdning egentlig skeer af Krigs-Hospitals-Cassen, saa har Directionen, med høyere Tilladelse, søgt at legge en liden Grund til en egen Fond for Christians-Pleye-Huus, nemlig af saadanne Gaver, som immediaté skænkes Stiftelsen, og folgelig ere uafhængige af Krigs-Hospitals-Cassen.

En veltænkende Borger-Enke, navnlig Madame Brøndbye, har ved et R. confirmeret Testamente af Dato 21de Julii 1769 skænket en Capital paa 200 Rigsdaler her til Stiftelsen, hvilke efter hendes Død af Skifte-Retten den 29de Aug. 1770 her til Directionen bleve udbetalte. Denne Capital er sat paa Rente, og Renten hver Aar lagt til Capitalen.

I Stiftelsens Kirke er ved Indgangs-Døren anbragt en fast staaende Tavle med Laas og Nøgle, til Bæste for Ungdommen, alt hvad i denne Tavle aarlig kommer, legges ligeledes til Stiftelsens Fond, da det er en aldeles godvillig Gave.

I samme Tavle har de indlagte Gaver været foigende:

1769	blev i alle Slags Mynt funden	5 Rdlr.	72 ſ.
1770	” ” ” ” ”	17	” 26½
1771	” ” ” ” ”	11	” 30
1772	” ” ” ” ”	7	” 1

—————
Tilsammen 41 Rdlr. 33½ ſ.

Alt hvad til saadan egen Fond har kundet samles, beløber sig endnu ey til mere end til 262 Rdlr. 10½ ſ., og er ifkuns en svag Begyndelse, men naar

naar goddædige Gemytter ere forviffede om, at milde Gaver virkelig komme Stiftelsen specialiter til Nytte, saa kan den ædelmodige salige Madame Brøndbye maaskee faae flere Efterfølgere, dernæst er og endnu det Haab, at Linned-Bæveriet ved en tiltagende Drift omsider af sin Binding kan bidrage noget flækkeligt til denne anlagde Fond.

Endnu bør erindres den Gave, som den den 26de April 1772 ved Døden afgangne, denne Stiftelses saa meget værdige Pleye-Commissair, salig Hr. Capitaine Johann Christian von Ziegler, ved en testamentarisk Disposition skienket til Christians-Pleye-Huus.

Naar sand Gudsfrøgt, usminket Dyd, ædel Tænkemaade, utrættet Flid i sit Kald, Uegennytrighed og en vel dyrket Forstand, ere de ærværdige Egenkaber, der characterisere en retskaffen Mand, saa fortjener den salige Capitaine v. Ziegler, i al Henseende, det udmærkede Navn af Homo integer. Med den troligste Flid har han opofret sin Tid, sin Formue, ja endog i visse Maader sin Sundhed og sit Liv for denne Stiftelses Nytte, han kiendte irgen anden Fornøielse end denne, og det er vist, at hans trofaste Bestræbelser have en saare vigtig og betydelig Andeel i denne Stiftelses Anlægs lykkelige Udførsel. *)

Forbemeldte den salige Capit. v. Zieglers Disposition var af ham selv underkreven den 21de April 1772, og blev siden, efter hans Dod, den 6te May ej. a. allernaadigst confirmeret: I Følge sammes 4de og 5te Post blev efter hans egen, allerede mundtlig gjorde Anordning forfærdiget en Oblat-Eske, og en Biin-Kande af Sølv for denne Stiftelses Kirke.

H

Oblat

*) Læseren behage at tilgive denne Digression: Den er et Erminde, og det mindste af det, som man troer at skulde saadan velfortient Mand.

Oblat-Effen vog 9 Rod 3 Qvintin, og Randen vog 88 Rod 2 $\frac{1}{2}$ Qvintin, den sal. Mand's Navn og Baaben blev stukken paa begge Stykker, og de kostede i alt 91 Rdr. 28 ß.

§. 10.

Om Betienterne.

Da det kan synes at hore med til en fuldstændig Efterretning om Christians-Plene-Huus, at anføre alle denne Stiftelses Betiente, som staae i Gage, saa har man troet sig forbunden, ey at forbigaae denne Post, men at nævne alle de Betiente, som den 30te Septbr. 1772 virkelig vare ved Stiftelsen, nemlig:

a) Directionen.

1. Major Christian Carl Pflueg, som Directeur.
2. Premier-Lieutenant Erik v. Sandberg, som Plene-Commissaire og Casserer.

- b. Præsten, Hr. Henrich Becher.
- c. Medicus og Chirurgus, Regimens-Felskær David Spierling.
- d. Degn og Skoleholder, Jorgen Schwind.
- e. Skoleholder, S. S. M. Cand. Johann Jacob Kirchheiner.
- f. Bagt-Mestere, Joh. Michel Kramer.

Carl Friderich Schults.

Jacob Jorgen Deubel.

g. Old:

Corrigenda.

I Forerindringen.

Pag. X,	Linie 23,	staaer en Rettighed.	—	Fulde staae eene Rettighed.
XIII,	" 5,	" Waadgen	—	" " Waadgen.
XXVIII,	" 7,	" funde.	—	" " fan.

I Efterretningen.

Pag. 18,	sierte Tabel,	" Piger	1767 1,	—	Fulde staae	1767,	"
			1768 11,	—	" "	1768,	5.
			1769 6,	—	" "	1769,	8.
			1770 10,	—	" "	1770,	17.
			1771 8,	—	" "	1771,	8.
			1772 6,	—	" "	1772,	14.
			<hr/>			Summa	52.
			Summa	42,	—		

			Summa	1767 7,	—	Summa	1767, 6.
				1768 15,	—	" "	1768, 9.
				1769 9,	—	" "	1769, 11.
				1770 25,	—	" "	1770, 32.
				1771 14,	—	" "	1771, 14.
				1772 26,	—	" "	1772, 34.

Sum. Sum. 96, — Sum. Sum. 106.

Pag. 21,	Linie 23,	staaer tage	"	—	"	"	toge.
" 30,	" 12,	" Haab	"	—	"	"	Hob.
" 34,	" 8,	" d) I Penge.	—	—	"	"	udelades.
" 50,	" 1,	" einzuleiten können.	—	—	"	"	einleiten zu können.
" 52,	" 8,	" Vertienterne.	—	—	"	"	Vertientere.
" 56,	" 3,	" Stiftelsesens.	—	—	"	"	Stiftelses.
" 57,	" 9,	" skienket.	—	—	"	"	haver skienket.
" 57,	" 12,	" charactifere.	—	—	"	"	characterifere.